

Wybrane problemy nowelizacji wprowadzonej ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw w praktyce sądu opiekuńczego

PAWEŁ KARTASIŃSKI*

STRESZCZENIE

Nowelizacja przepisów dotyczących procedury cywilnej, wprowadzona przepisami ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, wprowadziła zarówno rozwiązania nowe, jak i zmodyfikowała dotychczasowe, zawarte w kodeksie postępowania cywilnego i w ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Artykuł omawia trzy wynikające z tych zmian kwestie, które budzą szczególne zainteresowanie. Po pierwsze, zażalenie na zarządzenie o zwrocie wniosku w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia, po drugie, problem sądu właściwego do rozpoznania środków odwoławczych od orzeczeń dotyczących pierwszego etapu tzw. wykonania kontaktów i po trzecie, zagadnienie opłat od wniosków o sporządzenie uzasadnienia w sytuacji, gdy wniosek dotyczy orzeczeń zawierających kilka rozstrzygnięć merytorycznych.

Słowa kluczowe: zażalenie na zarządzenie o zwrocie wniosku w przedmiocie zabezpieczenia; sąd właściwy do rozpoznania środków odwoławczych od orzeczeń w przedmiocie wykonania kontaktów, opłata od wniosku o sporządzenie uzasadnienia

1. WSTĘP

Nowelizacja przepisów dotyczących procedury cywilnej, wprowadzona przepisami ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego

* Mgr Paweł Kartasiński, starszy asystent sędziego, Wydział IV Rodzinny i Nieletnich w Sądzie Rejonowym w Sosnowcu.

oraz niektórych innych ustaw¹, przyniosła – zwłaszcza od 7.11.2019 r. – rozwiązania nowe, ale i zmodyfikowała dotychczasowe, zawarte zarówno w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego², jak i w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych³.

Warto omówić trzy wynikające z tych zmian kwestie, które budzą zainteresowanie, a ujawniły się w praktyce sądu opiekuńczego na gruncie obecnie obowiązujących unormowań.

Pierwsza to wątek zażalenia na zarządzenie o zwrocie wniosku w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia. Analiza nowych unormowań prowadzi do konkluzji, że obecnie zarządzenie takie nie jest zaskarżalne, co stanowi odwrót od dotychczasowej praktyki orzeczniczej, bazującej na poglądach Sądu Najwyższego.

Druga to problem sądu właściwego do rozpoznania środków odwoławczych od orzeczeń dotyczących pierwszego etapu tzw. wykonania kontaktów. Chodzi o sytuacje, w których sąd orzeka w przedmiocie zagrożenia nakazaniem zapłaty za nieprawidłową realizację ustalonych formalnie kontaktów z małoletnim. Analiza nowych regulacji prowadzi do wniosku, że w przepisach istnieje luka prawna. Opracowanie zawiera próbę rozwiązania tej sytuacji w kierunku przyznania kompetencji orzeczniczej sądowi okręgowemu.

Trzecia to zagadnienie opłat od wniosków o sporządzenie uzasadnienia w sytuacji, gdy wniosek dotyczy orzeczeń zawierających kilka rozstrzygnięć merytorycznych. Opracowanie zawiera próbę odpowiedzi na pytanie, czy w takiej sytuacji opłata powinna być liczona od liczby rozstrzygnięć zawartych w orzeczeniu objętym wnioskiem o sporządzenie uzasadnienia, czy powinna być jednolita i stała, niezależnie od ilości rozstrzygnięć objętych orzeczeniem. Autor skłania się ku koncepcji liczenia opłaty od liczby rozstrzygnięć.

2. ZAŻALENIE NA ZARZĄDZENIE O ZWROCIE WNIOSKU W PRZEDMIOCIE UDZIELENIA ZABEZPIECZENIA

W kontekście zażeń powstaje problem zaskarżalności zarządzenia o zwrocie wniosku w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia. Chodzi tutaj o wariant tzw. zażenia

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 1469; dalej: ustawa nowelizująca z 2019 r.

² Dz. U. z 2019 r. poz.1460; dalej: k.p.c.

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 755, ze zm.; dalej: u.k.s.c.

poziomego⁴ rozszerzonego na obszar kompetencji sądów pierwszej instancji przez wprowadzenie możliwości zażalenia do innego składu sądu pierwszej instancji.

Zagadnienie zażalenia na takie zarządzenie na gruncie przepisów obowiązujących przed nowelizacją z 2019 r. nie było unormowane pozytywnie.

Dopuszczalność zażalenia w takim przypadku przyjmowano w rezultacie podjęcia przez Sąd Najwyższy uchwały z 28.08.2008 r. o treści: „na zarządzenie przewodniczącego w sądzie pierwszej instancji o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia przysługuje zażalenie”⁵. Sąd Apelacyjny w Białymstoku przedstawił Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne na bazie sprawy z powództwa o uchylenie uchwały pozwanej wspólnoty mieszkaniowej, w której powód zgłosił wniosek o zabezpieczenie powództwa przez wstrzymanie wykonania uchwały do czasu zakończenia postępowania, a zarządzeniem przewodniczącego zwrócono ten wniosek jako dotknięty brakami formalnymi. Podczas rozważań nad uchwałą ujawniono dwa stanowiska. Według pierwszego, skoro art. 394 § 1 k.p.c. określał zamknięty katalog przypadków, w których zażalenie przysługuje, można było uznać, że niedopuszczalne jest kwestionowanie zwrotu wniosku o zabezpieczenie, skoro ów wniosek można ponawiać, a niezaskarżalność decyzji o jego zwrocie nie godzi w prawa strony. Według drugiego, jeśli wniosek o udzielenie zabezpieczenia wszczywał postępowanie charakteryzujące się pewną odrębnością, to nie widziano przeszkód, by traktować go podobnie jak pozew, a wówczas zaskarżenie zarządzenia o zwrocie wniosku o zabezpieczenie uznawano za dopuszczalne, stosując odpowiednio właśnie art. 394 § 1 pkt 1 k.p.c. Sąd Najwyższy zauważył, że art. 394 § 1 k.p.c., przewidując wprost dopuszczalność zażalenia tylko na zarządzenie przewodniczącego w przedmiocie zwrotu pozwu, w oparciu na treści art. 13 § 2 k.p.c., znajduje odpowiednie zastosowanie do innych rodzajów postępowań unormowanych w kodeksie, a takim rodzajem postępowania jest postępowanie zabezpieczające. Wskazano, że art. 741 k.p.c. nie określa wszystkich przypadków dopuszczalności zażalenia w postępowaniu zabezpieczającym. Zdaniem Sądu Najwyższego treść art. 394 § 1 k.p.c. wskazywała jedynie, że przepis nie może być stosowany w postępowaniu zabezpieczającym wprost, co nie wykluczało stosowania wyrażonej w nim reguły z modyfikacją, polegającą na odniesieniu jej do innego pisma procesowego pełniącego taką samą rolę, jak pozew. Zaakcentowano strukturalną i funkcjonalną

⁴ Jakkolwiek zażalenie poziome nie było dotąd obce polskim rozwiązaniom prawnym, jeśli przypomni się art. 394² k.p.c. – obowiązujący od 20.07.2011 r., na mocy art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 28 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2011 r. Nr 138, poz. 806), a zmieniany przepisami: art. 1 pkt 40 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r. Nr 233, poz. 1381) i art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 lutego 2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 435).

⁵ III CZP 65/08; OSNC 2009, nr 7-8, poz. 112, Biul.SN 2008, nr 8, poz. 7.

samodzielność postępowania zabezpieczającego względem postępowania rozpoznawczego i egzekucyjnego, mimo że postępowanie to nie ma wszystkich cech postępowania „w sprawie”. Podkreślono samodzielny przedmiot, odrębnie określone strony, odmienne reguły sędziowskiej oceny materiału procesowego oraz szczególną postać rozstrzygnięcia i tymczasowość udzielonej ochrony. Wskazano, że w obliczu art. 394 § 1 pkt 1 k.p.c. dopuszczalne jest zażalenie na zwrot pisma inicjującego postępowanie o właściwościach równorzędnych procesowi – cechujące się samodzielnością strukturalną i funkcjonalną, a przy tym pozbawione charakteru akcesoryjnego. Wyliczono również dorobek orzeczniczy i poglądy doktryny, dopuszczające m.in. zażalenia na zarządzenie o zwrocie wniosku o: ogłoszenie upadłości⁶, uznanie zagranicznego orzeczenia⁷, wyjawienie majątku⁸, wszczęcie postępowania nieprocesowego i nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu. Optując za elastycznym podejściem, wskazano sens stosowania art. 394 § 1 pkt 1 k.p.c. w innych rodzajach postępowania (w rozumieniu art. 13 § 2 k.p.c.), niemających wszystkich cech postępowania w sprawie. W efekcie, wykluczając możliwość kwalifikowania postępowania zabezpieczającego, jako postępowania w sprawie bądź traktowania zarządzenia o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia jako postanowienia kończącego postępowanie w sprawie, dopuszczono możliwość odpowiedniego stosowania art. 394 § 1 pkt 1 k.p.c. w stosunku do zarządzenia o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia.

Od 7.11.2019 r. pogląd ten wymaga zrewidowania. Zmieniła się regulacja zawarta w art. 394 § 1 k.p.c., obejmująca katalog przedmiotowy zażaleń tradycyjnych, kierowanych do rozpoznania przez sąd drugiej instancji. Zmieniono art. 741 oraz wprowadzono art. 394^{1a} k.p.c., wyliczający katalog przedmiotowy tzw. zażaleń poziomych.

Art. 741 § 1 k.p.c. stanowi, że na postanowienie sądu pierwszej instancji w przedmiocie zabezpieczenia przysługuje zażalenie. Zgodnie z § 2 tego przepisu zażalenie rozpoznaje sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, w składzie trzech sędziów, a według § 3 sąd może uchylić zaskarżone postanowienie tylko wtedy, gdy zachodzi nieważność postępowania.

Dotychczas przepis ten stanowił – tylko w jednym zdaniu – że na postanowienie sądu pierwszej instancji w przedmiocie zabezpieczenia przysługuje zażalenie.

⁶ Uchwała SN z 5.02.2004 r., III CZP 111/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 62.

⁷ Postanowienia SN z: 29.12.1972 r., I CZ 150/72, OSPiKA 1975, nr 12, poz. 267; 6.06.1977 r., II CZ 45/77, OSNCP 1978, nr 3, poz. 51; 28.05.1978 r., II CZ 61/87, OSNCP 1988, nr 11, poz. 162.

⁸ Uchwała SN z 20.07.1995 r., III CZP 90/95, OSNC 1995, nr 12, poz. 171.

Rozbudowano zatem regulację o wskazanie forum orzeczniczego przy rozstrzygnięciu o zasadności zażalenia, a ponadto doprecyzowano dyspozycję w zakresie kompetencji do uchylenia zaskarżonego postanowienia.

Art. 394 § 1 k.p.c. stanowi obecnie, że zażalenie do sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie, a ponadto na postanowienia sądu pierwszej instancji i zarządzenia przewodniczącego, których przedmiotem jest: 1) zwrot pisma wniesionego jako pozew, z którego nie wynika żądanie rozpoznania sprawy; 2) zwrot pozwu; 3) odmowa odrzucenia pozwu; 4) przekazanie sprawy sądowi równorzędnemu lub niższemu albo podjęcie postępowania w innym trybie; 5) zawieszenie postępowania i odmowa podjęcia zawieszzonego postępowania; 6) zwrot kosztów, określenie zasad ponoszenia przez strony kosztów procesu, zwrot opłaty lub obciążenie kosztami sądowymi – jeżeli strona nie składa środka zaskarżenia co do istoty sprawy.

Przed nowelizacją omawiany artykuł w 12 punktach wyliczał przypadki orzeczeń i zarządzeń zaskarżalnych zażaleniem⁹. Był on dla Sądu Najwyższego punktem odniesienia w rozważaniach o dopuszczalności zażalenia na zarządzenie o zwrocie wniosku w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia dotyczył: zwrotu pozwu, odmowy odrzucenia pozwu, przekazania sprawy sądowi równorzędnemu lub niższemu albo podjęcia postępowania w innym trybie. Aktualnie z dotychczasowej regulacji wydzielono trzy osobne punkty (art. 394 § 1 pkt 2-4). Można więc zastanawiać się, czy unormowanie dopuszczające zażalenie na zwrot pozwu daje nadal podstawę do złożenia zażalenia na zwrot wniosku o udzielenie zabezpieczenia.

⁹ Postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie, a ponadto postanowienia sądu pierwszej instancji i zarządzenia przewodniczącego, których przedmiotem jest: 1) zwrot pozwu, odmowa odrzucenia pozwu, przekazanie sprawy sądowi równorzędnemu lub niższemu albo podjęcie postępowania w innym trybie; 2) odmowa zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcie takiego zwolnienia oraz odmowa ustanowienia adwokata lub radcy prawnego lub ich odwołanie; 3) oddalenie opozycji przeciwko wstąpieniu interwenienta ubocznego oraz niedopuszczenie interwenienta do udziału w sprawie wskutek uwzględnienia opozycji; 4) rygor natychmiastowej wykonalności; 4¹) wstrzymanie wykonania prawomocnego orzeczenia do czasu rozstrzygnięcia skargi o wznowienie postępowania; 4²) stwierdzenie prawomocności orzeczenia; 5) skazanie świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę, zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka oraz odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia; 6) zawieszenie postępowania i odmowa podjęcia zawieszzonego postępowania; 7) odmowa uzasadnienia orzeczenia oraz jego doręczenia; 8) sprostowanie lub wykładnia orzeczenia albo ich odmowa; 9) zwrot kosztów, określenie zasad ponoszenia przez strony kosztów procesu, wymiar opłaty, zwrot opłaty lub zaliczki, obciążenie kosztami sądowymi, jeżeli strona nie składa środka zaskarżenia co do istoty sprawy, koszty przyznane w nakazie zapłaty, zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu oraz wynagrodzenie biegłego, mediatora i należności świadka; 10) oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego; 10¹) zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem; 11) odrzucenie zażalenia; 12) odrzucenie skargi na orzeczenie referendarza sądowego.

Zażalenie do innego składu sądu pierwszej instancji, jak art. 394^{1a} § 1 k.p.c. przysłuży na postanowienia tego sądu, których przedmiotem jest jedna z 15 enumeratywnie wyliczonych kwestii¹⁰.

Co istotne, w tym przepisie, statuującym zażalenie poziome, nie ma mowy wprost o jakimkolwiek zaskarżalnym zarządzeniu. Wskazano w nim tylko przypadki postanowień sądu. Zatem ustawodawca, konstruując ten nowy przepis, nie dostrzegł konieczności pozytywnego wskazania w nim, iż obejmuje również – poziomo kontrolowane – zarządzenia. Można postawić pytanie, czy i jakie znaczenie w omawianym aktualnie kontekście ma regulacja zawarta w art. 398 k.p.c., skoro przepis ten – mimo nowelizacji – nie uległ żadnej zmianie, a zgodnie z nim przepisy działu o środkach odwoławczych stosuje się odpowiednio do zażaleń na zarządzenia przewodniczącego? Czy przepis ten można odczytywać jako statuujący zażalenie na zarządzenie we wszelkich kwestiach co do zasady obejmowanych merytorycznie postanowieniami, wyliczonymi w art. 394 § 1 i art. 394^{1a} k.p.c., a w przypadku formalnych braków załatwianych zarządzeniem? Wydaje się, że z następujących względów nie.

Niektóre z zagadnień objętych art. 394 § 1 k.p.c. rozstrzygane są z urzędu, bez konieczności składania jakiegokolwiek wniosku przez stronę. Tak jest z obligatoryjnym bądź fakultatywnym zawieszeniem postępowania, przekazaniem sprawy, zwrotem opłaty. W przypadku art. 394^{1a} § 1 k.p.c. można wymienić obligatoryjne nadanie rygoru natychmiastowej wykonalności, skazanie świadka lub biegłego na grzywnę, zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka, odrzucenie zażalenia.

¹⁰ Chodzi o postanowienia sądu pierwszej instancji, których przedmiotem jest: 1) odmowa zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcie takiego zwolnienia oraz odmowa ustanowienia adwokata lub radcy prawnego lub ich odwołanie; 2) oddalenie opozycji przeciwko wstąpieniu interwenienta ubocznego oraz niedopuszczenie interwenienta do udziału w sprawie wskutek uwzględnienia opozycji; 3) rygor natychmiastowej wykonalności; 4) wstrzymanie wykonania prawomocnego orzeczenia do czasu rozstrzygnięcia skargi o wznowienie postępowania; 5) stwierdzenie prawomocności orzeczenia; 6) skazanie świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę, zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka oraz odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia; 7) odmowa uzasadnienia orzeczenia oraz jego doręczenia; 8) sprostowanie lub wykładnia orzeczenia albo ich odmowa; 9) zwrot zaliczki, zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu oraz wynagrodzenie biegłego, mediatora i należności świadka, a także koszty przyznane w nakazie zapłaty, jeżeli nie wniesiono środka zaskarżenia od nakazu; 10) oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego; 11) zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem; 12) odrzucenie zażalenia; 13) odrzucenie skargi na orzeczenie referendarza sądowego; 14) zatwierdzenie ugody w sprawie odwołania do sądu ochrony konkurencji i konsumentów; 15) wstrzymanie wykonania decyzji, w przypadku zawieszenia postępowania, na zgodny wniosek stron zamierzających zawrzeć ugodę w sprawie odwołania do sądu ochrony konkurencji i konsumentów.

W niektórych przypadkach w ogóle brak podstaw, by założyć, że wydane byłoby zarządzenie o zwrocie pisma procesowego, skoro nawet w razie nieuzupełnienia braków formalnych ustawa zastrzega wyłącznie rygor odrzucenia. Tak jest z wnioskiem o sporządzenie uzasadnienia z uwagi na treść art. 328 § 4 k.p.c.¹¹ Tak jest z zażaleniem z uwagi na treść art. 373 § 1 w zw. z art. 397 § 3 k.p.c.¹².

Bezspornie zarządzenie o zwrocie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych jest niezaskarżalne, chociaż na oddalenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych przysługuje zażalenie¹³. Trudno przyjąć, że o ile zaskarżalne jest postanowienie oddalające wniosek o wyłączenie sędziego, o tyle zażalenie służyłoby również na zarządzenie o zwrocie wniosku w tym przedmiocie. Pomimo zaskarżalności postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia ugody mediacyjnej nie ma raczej podstaw, by zakładać dopuszczalność zażalenia na zarządzenie o zwrocie wniosku o zatwierdzenie ugody. W rezultacie w żadnej mierze nie wydaje się przekonujące, aby art. 398 k.p.c. mógł być samodzielną podstawą dla złożenia zażalenia na zarządzenie przewodniczącego dotyczące jakiegokolwiek zwrotu.

Zresztą – według przeważającego w doktrynie poglądu – odesłanie przewidziane w omawianym przepisie oznacza stosowanie tych przepisów, które odnoszą się do innych kwestii niż sama dopuszczalność zażalenia¹⁴.

Intencją ustawodawcy w omawianej nowelizacji było przyspieszenie postępowania. Ograniczono możliwość korespondowania aktami w toku instancyjnym, właśnie przez wprowadzenie zażaleń poziomych. Wylimitowano możliwość mnożenia środków odwoławczych, wprowadzając instytucję niedopuszczalności zażalenia wnoszonego jedynie dla zwłoki w postępowaniu¹⁵.

¹¹ Sąd odrzuca wniosek niedopuszczalny, spóźniony, nieopłacony lub dotknięty brakami, których nie usunięto mimo wezwania.

¹² Zgodnie z art. 397 § 3 k.p.c. do postępowania toczącego się na skutek zażalenia stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu apelacyjnym. Zgodnie z art. 373 § 1 k.p.c. sąd drugiej instancji odrzuca apelację spóźnioną, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również apelację, której braków strona nie usunęła w wyznaczonym terminie.

¹³ Zob. A. Górski, L. Walentynowicz, *Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Ustawa i orzekanie. Komentarz praktyczny*, Oficyna 2008; K. Gonera, *Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Komentarz*, LexisNexis, 2011; P. Feliga, M. Uliasz, *Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Komentarz*, WKP 2019; J. Sasiak, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian. Tom I i II*, T. Zembrzuski (red.), WKP 2020.

¹⁴ Zob. A. Zieliński, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 727; A. Górabłaszcykowska, *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. Art. 1-729*, Warszawa 2013, s. 864; T. Ereciński, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom III. Postępowanie rozpoznawcze*, T. Ereciński (red.), WK 2016; M. Wójcik, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom I. Art. 1-729*, A. Jakubecki (red.), Lex/el. 2019; K. Kołakowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I*, K. Piasecki (red.), Warszawa 2001, s. 1485.

¹⁵ Zob. Druk sejmowy nr 3137, VIII kadencja, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3137>.

Można oczywiście rozważać, czy sam zwrot wniosku o udzielenie zabezpieczenia rodzi dla podmiotu postulującego – na podstawie art. 730 k.p.c. i następujących – tak negatywne skutki, że należałoby nadal promować koncepcję zażalenia na zwrot wniosku. Aktualna jest podniesiona już w uzasadnieniu powoływanej uchwały Sądu Najwyższego z 2008 r. teza, że wniosek o udzielenie zabezpieczenia można ponawiać, a sam jego zwrot nie rodzi dla strony ujemnych konsekwencji. Chociaż w tym ostatnim aspekcie nie do końca wydaje się to przekonujące. Jeśli zastosować art. 130 § 2 zdanie drugie k.p.c.¹⁶ do wniosku o udzielenie zabezpieczenia w kontekście jego zwrotu, to trzeba pamiętać o regulacji zawartej w art. 123 § 1 pkt 1 *in fine* ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny¹⁷, odnoszącej się do zdarzeń przerywających bieg przedawnienia. Może to mieć pewne znaczenie w kontekście wniosków o udzielenie zabezpieczenia roszczeń, aczkolwiek tylko i wyłącznie majątkowych, składanych i zwracanych przed wszczęciem postępowania głównego, rozpoznawczego. W tej sytuacji zwrot wniosku miałby jednak skutek ujemny, niweczając fakt przerwania biegu przedawnienia¹⁸.

Nie można też zapominać, że jednak jeśli chodzi o zwrot wniosku o udzielenie zabezpieczenia, to nie jest to zabieg nagły czy w jakikolwiek sposób realizowany przez sędziego automatycznie i w sposób dla samej strony nieprzewidziany, a pozabawiający możliwości reakcji. Wręcz przeciwnie, gdy strona działa sama, a jej wniosek o udzielenie zabezpieczenia obarczony jest brakami formalnymi czy też brakiem fiskalnym, to wdrażana jest procedura uzupełnienia braków na podstawie art. 130 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Strona bądź uczestnik postępowania mogą przecież zwrócić się wtedy o pomoc również do profesjonalisty – prawnika. Inna sytuacja zachodzi oczywiście wtedy, gdy strona działa już z pomocą zastępcy procesowego, gdyż wniosek o udzielenie zabezpieczenia poddany jest wówczas ostrzejszym rygorom oceny. W efekcie zastosowania nieco surowszej procedury wniosek obarczony brakami – i to zarówno formalnymi, jak i fiskalnym – jest zwracany zaraz po jego wpłynięciu. Chodzi tutaj o regulację zawartą w art. 130^{1a} § 1 zdanie

¹⁶ Zgodnie z którym pismo zwrócone nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma procesowego do sądu.

¹⁷ Dz. U. z 2019 r. poz. 1145, ze zm. Zgodnie z przepisem bieg przedawnienia przerywa się „przez każdą czynność przed sądem (...) przedsięwziętą bezpośrednio w celu (...) zabezpieczenia roszczenia”.

¹⁸ W takiej sytuacji rzeczywiście wydaje się zbędne doszukiwanie się ujemnych skutków zwrotu wniosku o zabezpieczenie – chociażby w postępowaniach nieprocesowych przed sądami opiekuńczymi, a nie ulega kwestii, że można wskazać na znaczącą liczbę wniosków o udzielenie zabezpieczenia, poprzez uregulowanie kontaktów z małoletnimi czy powierzenie pieczy nad małoletnimi.

pierwsze¹⁹ oraz art. 130² § 1 k.p.c.²⁰. Niemniej jednak nie wolno w tym miejscu zapominać, że w tym przypadku strona nie jest pozostawiona bez wyjścia. Wszak w terminie tygodnia od doręczenia zarządzenia o zwrocie pismo prawidłowe pod względem formalnym, czy też należycie opłacone, można wnieść do sądu, a skutek takiego wniosku będzie liczony od daty wniesienia pierwszego, uprzednio objętego zarządzeniem o zwrocie, pisma²¹. Inną kwestią jest to, że postulowana i postępująca profesjonalizacja palestry powinna czynić wybitnie wyjątkowymi przypadki stosowania powołanych rygorystycznych regulacji, a tym samym minimalizować ryzyko zwrotu wniosku o udzielenie zabezpieczenia.

Już na kanwie nowych unormowań zgłoszono pogląd, jakoby nadal odpowiednio stosowany – poprzez art. 13 § 2 k.p.c. – art. 394 § 1 k.p.c. stanowił nadal podstawę do złożenia zażalenia w omawianej kwestii („Chociaż art. 394 § 1 pkt 2 wyraźnie wskazuje na zażalenie na zarządzenie przewodniczącego o zwrocie pozwu, to nie wyłącza to jednak możliwości jego odpowiedniego zastosowania, przez odesłanie zawarte w art. 13 § 2, do zarządzenia o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia. Treść art. 394 § 1 wskazuje jedynie na to, że przepis ten nie może być stosowany w postępowaniu zabezpieczającym wprost, nie wyklucza to jednak stosowania wyrażonej w nim reguły z modyfikacją polegającą na odniesieniu jej do innego pisma procesowego pełniącego taką samą funkcję jak pozw. Na podstawie art. 394 § 1 pkt 2 *in principio* dopuszczalne jest zażalenie na zwrot pisma inicjującego postępowanie o właściwościach równorzędnych procesowi, a więc postępowanie cechujące się nie tylko samodzielnością strukturalną i funkcjonalną, ale jednocześnie pozbawione charakteru akcesoryjnego. Za takie postępowanie może być uznane postępowanie nieprocesowe, egzekucyjne, upadłościowe czy też postępowanie w przedmiocie uznania oraz stwierdzenia wykonalności orzeczenia zagranicznego”²²).

¹⁹ Jeżeli pismo procesowe wniesione przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania warunków formalnych, przewodniczący zwraca pismo stronie bez wezwania do jego poprawienia lub uzupełnienia.

²⁰ Pismo wniesione przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, które nie zostało należycie opłacone, przewodniczący zwraca bez wezwania o uiszczenie opłaty, jeżeli pismo podlega opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu.

²¹ O czym stanowią przepisy art. 130^{1a} § 3 i art. 130² § 2 k.p.c.

²² M. Kuchnio, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz*, O. Piaskowska (red.), WKP 2020; autor wylicza przypadki zażeń na zarządzenia o zwrocie: wniosku o ogłoszenie upadłości, zgłoszenia wierzytelności, wniosku o uznanie zagranicznego orzeczenia, wniosku o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu, wniosku o wyjawienie majątku, wniosku o wszczęcie postępowania nieprocesowego oraz wniosku o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu.

Stanowisko to nie jest przekonujące z uwagi na następujące okoliczności:

Po pierwsze – treść art. 394 § 1 k.p.c. została jednak poważnie zmodyfikowana, a mimo to nie wprowadzono tam wyraźnego zapisu wskazującego na możliwość kwestionowania zarządzenia o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia. Można byłoby natomiast oczekiwać, że racjonalny ustawodawca, modyfikując zarówno regulacje proceduralne i mając na uwadze dorobek doktryny i orzecznictwa, wprowadził jasne, pozytywne unormowanie. Oczywiście takie, które wychodziłoby naprzeciw zasadnym zapatrywaniom wykluczającym jednocześnie wątpliwości. Z jakichś względów tak się nie stało, a treść art. 394 § 1 k.p.c. jest bezdyskusyjna²³.

Chociaż można powoływać się, zarówno na potrzebę elastyczności regulacji, jak i na konieczność unikania przesadnej kazuistyki, chodzi o unormowania przewidujące dopuszczalność kontroli instancyjnej określonych aktów wymiaru sprawiedliwości.

Bezkrytyczne przyjęcie, że to właśnie art. 394 § 1 k.p.c. daje jednak nadal podstawę kwestionowania zarządzenia o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia, prowadzi do pewnego paradoksu w kontekście zestawienia tej regulacji z treścią art. 741 k.p.c. Otóż zażalenie na nieco silniejsze w swojej wymowie postanowienie rozstrzygające wniosek o udzielenie zabezpieczenia (czyli rozstrzygnięcie merytoryczne) ma być rozpoznawane przez inny skład sądu pierwszej instancji (bo taki wniosek wynika z analizy art. 741 k.p.c.). Natomiast zażalenie na zarządzenie o zwrocie wniosku (decyzję o charakterze *stricte* formalnym) ma procedować sąd drugiej instancji (taki wniosek wynika z analizy art. 394 § 1 k.p.c.). Takie rozbieżności kompetencyjne i zróżnicowanie poziomów kontroli instancyjnej nie wydaje się niczym uzasadnione, nie wspominając już nawet o pewnym nadużyciu autorytetu sądu drugiej instancji, który miałby rozważać zasadność jednak mniej doniosłego zwrotu wniosku.

Owszem, można byłoby jeszcze samodzielnie analizować treść art. 741 k.p.c., próbując ewentualnie doszukać się tutaj wskazówek umożliwiających przyjęcie, że zarządzenie o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia jest zaskarżalne. Warto przypomnieć, iż Sąd Najwyższy, dokonując analizy w ramach podjęcia uchwały z 2008 r., wskazał, że przepis ten nie określa wszystkich przypadków dopuszczalności zażalenia w postępowaniu zabezpieczającym. Na gruncie tej regulacji wskazywano w literaturze, iż zażalenie przysługuje na wszystkie postanowienia sądu pierwszej instancji, a także sądu przełożonego nad sądem pierwszej instancji,

²³ Zresztą na marginesie trzeba zauważyć, że nie zmienił się art. 736 k.p.c. wskazujący wymogi formalne wniosku o udzielenie zabezpieczenia – tutaj też nie wprowadzono bowiem zapisów pozwalających wnioskować o zaskarżalności zarządzenia zwracającego ów wniosek, wobec niedopełnienia rygorów formalnych.

ale niedziałającego w ramach kontroli instancyjnej, dotyczące zabezpieczenia, zarówno merytoryczne, jak i formalne. Wyliczano postanowienia: udzielające zabezpieczenia, oddalające wniosek o udzielenie zabezpieczenia, uchylające, zmieniające lub ograniczające zabezpieczenie, umarzające postępowanie wywołane wnioskiem o udzielenie zabezpieczenia, odrzucające taki wniosek, a nadto o kosztach postępowania zabezpieczającego, stwierdzające upadek zabezpieczenia, w przedmiocie zwrotu kaucji, zmiany wysokości kaucji oraz uzależnienia wykonania postanowienia udzielającego zabezpieczenia od złożenia kaucji przez uprawnionego²⁴. Łatwo jednak zauważyć, że na gruncie tego przepisu, w kształcie obowiązującym przed 7.11.2019 r., nie doszukiwano się w nim podstaw do wyprowadzenia zażalenia na zarządzenie przewodniczącego o zwrocie wniosku, a jedynie podstaw do kwestionowania postanowień jako orzeczeń sądu. Na marginesie trzeba przypomnieć, że przy okazji podejmowania uchwały w 2008 r. Sąd Najwyższy też nie odniósł się do treści omawianej regulacji jako podstawy dla zażalenia na zarządzenie o zwrocie wniosku, upatrując jej jednak w art. 394 § 1 k.p.c.

Dla porządku warto jeszcze wskazać na treść art. 736 k.p.c., w którym określone zostały wymogi formalne wniosku o udzielenie zabezpieczenia. Otóż nawet w ramach dużej nowelizacji z 2019 r. przepis ten nie uległ zmianie. Stanowi on, że wniosek o udzielenie zabezpieczenia powinien odpowiadać wymaganiom przewidzianym dla pisma procesowego²⁵, a nadto wskazywać sposób zabezpieczenia, a w sprawach o roszczenie pieniężne także sumę zabezpieczenia, a dodatkowo uprawdopodobnienie okoliczności uzasadniających wniosek, a jeśli składany jest przed wszczęciem postępowania, to jeszcze zwięzłe przedstawienie przedmiotu sprawy. W powołanej regulacji nie ma mowy o procedurze uzupełniania braków wniosku ani skutkach bezskutecznego upływu terminu, zakreślonego w wezwaniu do usunięcia braków. W tym zakresie oczywiście odpowiednio stosuje się, przez art. 13 § 2 k.p.c., regulację z art. 130 k.p.c. Nie ulega natomiast kwestii, że i w tym przepisie nie sposób doszukiwać się wskazówek przemawiających za zaskarżalnością ewentualnego zarządzenia o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia.

W uzasadnieniu projektu nowelizacji procedury cywilnej z 2019 r. wskazano, że „(...) w konsekwencji wprowadzenia w postępowaniu rozpoznawczym tzw. zażalenia poziomego pojawiła się konieczność określenia, czy zażalenia

²⁴ Zob. A. Zieliński, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, s. 1293-1294; J. Jagieła, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do artykułów 506-1088. Tom II*, K. Piasecki (red.), Warszawa 2006, s. 475-476; S. Sołtysik, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian. Tom I i II*, T. Zembrzusi (red.), WKP 2020; A. Jakubecki, komentarz do art. 741, teza 1, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. 2, Komentarz do art. 730-1217*, A. Jakubecki (red.), Lex 2017.

²⁵ Tutaj należy zatem sięgnąć do treści art. 126 k.p.c.

na postanowienia wydawane w postępowaniu zabezpieczającym rozpoznaje sąd wyższego szczebla, czy sąd, który wydał zaskarżone postanowienie. Ponieważ (...) postępowanie zabezpieczające jest postępowaniem służebnym wobec postępowania rozpoznawczego, (...) rozpoznawanie zażaleń wydanych w tym postępowaniu należy powierzyć temu samemu sądowi w innym składzie (...). Rozpoznawanie zażaleń na postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia pociąga za sobą pewną zwłokę, która w przypadku uchylenia postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania staje się już zbyt duża i może niweczyć cel postępowania zabezpieczającego”²⁶. Jak zatem widać, „u źródeł” nowelizacji nie wskazywano na możliwość przyjęcia, iż art. 741 k.p.c. statuuje instytucję zażalenia na zarządzenie o zwrocie wniosku – skoncentrowano się jedynie na postanowieniach.

Warto w tym miejscu odnotować, że modyfikacja kształtu postępowania zażaleniowego była również motywowana wskazaniem mankamentów dotychczasowych unormowań, polegających na nadmiernym obciążaniu sądów drugiej instancji potrzebą rozstrzygnięcia kwestii ubocznych, drobnych, o nikłej wadze procesowej. Akcentowano też swoiste „rozgrywanie” instytucji zażalenia dla przeciągnięcia postępowania, skoro rozpoznanie kwestii incydentalnej musiało odbywać się kosztem wydłużenia czasu trwania postępowania głównego. Wśród zalet ewolucji zażalenia poziomego wyliczano: wyraźne rozgraniczenie kwestii incydentalnych i postępowania głównego; przyspieszenie załatwienia kwestii pobocznych i incydentalnych; zmniejszenie obciążenia sądów wyższego szczebla kwestiami formalno-finansowymi; większą koncentrację sądów wyższego szczebla na merytorycznej ocenie sądów pierwszej instancji; większą szybkość postępowania wobec rezygnacji z przekazywania akt między sądami, uzyskanie oszczędności czasu i finansów wobec redukcji obrotu pocztowego.

Rozważając – w kontekście postulowanej sprawności i szybkości postępowania sądowego – kwestie dotyczące zażalenia na zarządzenie zwracające wnioski nie sposób pominąć konsekwencji wynikających ze zmiany art. 395 § 1 k.p.c. Do 7.11.2019 r. przepis ten stanowił: „Akta sprawy wraz z zażaleniem sąd pierwszej instancji przedstawia sądowi drugiej instancji po doręczeniu zażalenia stronie przeciwnej, a w przypadkach gdy ustawa przewiduje doręczenie zaskarżonego postanowienia tylko jednej ze stron oraz w przypadkach wskazanych w art. 394 § 1 pkt 5 – niezwłocznie po złożeniu zażalenia bez doręczenia go stronie przeciwnej. Odpowiedź na zażalenie może być wniesiona wprost do sądu drugiej instancji w terminie tygodniowym od dnia doręczenia zażalenia”.

²⁶ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 3137, VIII kadencja, s. 181, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3137>).

Skoro w tym stanie prawnym, zgodnie z odpowiednio stosowanym art. 130 § 4 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. zarządzenie o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia należało doręczyć tylko podmiotowi wnioskującemu o zabezpieczenie, to w razie złożenia przez ów podmiot zażalenia na zarządzenie o zwrocie wniosku, nie wzywało się skarżącego o ewentualny odpis zażalenia. Akta – wobec nieistnienia bądź usunięcia uprzednio zaistniałych braków formalnych oraz w zakresie ewentualnie należnej opłaty – można było przesłać do sądu drugiej instancji. Wyjątkiem od tego była sytuacja, gdy zachodziła podstawa do zastosowania art. 395 § 2 zdanie pierwsze k.p.c., czyli wdrożenia tzw. samokontroli sądu pierwszej instancji²⁷.

Obecnie, wobec treści art. 1 pkt 144 ustawy nowelizującej z 2019 r., art. 395 § 1 k.p.c. stanowi, że w przypadku wniesienia zażalenia sąd pierwszej instancji niezwłocznie przedstawia je wraz z aktami sądowi właściwemu do jego rozpoznania. Strona przeciwna może wnieść odpowiedź na zażalenie w terminie tygodnia od dnia doręczenia zażalenia, a w przypadkach gdy ustawa przewiduje doręczenie zaskarżonego postanowienia tylko jednej ze stron oraz w przypadkach wskazanych w art. 394^{1a} § 1 pkt 6 – od dnia wniesienia zażalenia.

Brak powtórzenia w nowej regulacji zapisu o tym, że nie ma potrzeby doręczenia zażalenia stronie przeciwnej w sytuacji, gdy ustawa przewiduje doręczenie zaskarżonego postanowienia tylko jednej ze stron, stwarza paradoks. Polega on na tym, że – literalnie trzymając się przepisu – po złożeniu zażalenia na zarządzenie zwracające wniosek o zabezpieczenie należało będzie w jakiś sposób powiadamiać o tym fakcie stronę przeciwną. Ta bowiem ma termin na złożenie odpowiedzi na zażalenie, który biegnie od wniesienia zażalenia. Najprościej byłoby to zrobić, doręczając stronie przeciwnej odpis zażalenia. Jednak zachodzić mogą sytuacje, gdy skarżący, działający w sprawie sam, bez pełnomocnika, złoży zażalenie z brakiem formalnym, na przykład bez odpisu zażalenia. Wtedy, zakreślając termin tygodniowy, będzie trzeba go wezwać o dołączenie odpisu, celem doręczenia go stronie przeciwnej. W tej sytuacji upłynie już, wskazany w nowym art. 395 § 1 k.p.c., tygodniowy termin – biorąc pod uwagę czas, jaki biegnie od momentu wniesienia zażalenia na jego dekretację, poprzez formalne przydzielenie do składu rozpoznającego zażalenie²⁸, następnie wydanie zarządzenia wzywającego do uzupełnienia braków, a później wykonanie tego zarządzenia przez sekretariat sądowy. Osobne zagadnienie to odpowiedź na pytanie, jak zadośćuczynić tej regulacji w sytuacji,

²⁷ Przepis stanowił, że: jeżeli zażalenie zarzuca nieważność postępowania lub jest oczywiście uzasadnione, sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, może na posiedzeniu niejawnym, nie przesyłając akt sądowi drugiej instancji, uchylić zaskarżone postanowienie i w miarę potrzeby sprawę rozpoznać na nowo.

²⁸ Gdy zażalenie miałby rozpoznawać skład z sądu I instancji – chodziłoby o losowanie, a w sytuacji, gdyby przyjąć dopuszczalność zażalenia do sądu II instancji – chodziłoby o przesłanie akt do właściwego sądu.

gdy wniosek o udzielenie zabezpieczenia jest składany wraz z pozwem, przy czym dochodzi na przykład do wydania zarządzenia o zwrocie pozwu i zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia. Jeśli bowiem nie doszło jeszcze do doręczenia pozwu to nie zaistniał stan zawisłości sporu, a zatem trudno mówić o stronie przeciwnej, która miałaby się ustosunkowywać do zażalenia na zarządzenie o zwrocie pozwu, czy właśnie chociażby wniosku o udzielenie zabezpieczenia.

Poczynione uwagi prowadzą do konkluzji, że zaskarżalność zarządzenia o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia jest dyskusyjna. Wręcz należy opowiedzieć się za jej wykluczeniem, zwłaszcza w kontekście dążenia ustawodawcy do usprawnienia postępowania, gdy chodzi o eliminację zdarzeń sprzyjających sztuczemu wydłużeniu sprawy. Nowe regulacje nie przewidują wprost możliwości składania takich zażeń. Brak też przejrzystego wskazania, który sąd miałby je procedować. Brak jest argumentów na to, że powinien to być sąd drugiej instancji, jak w przypadku zwrotu pozwu. Brak też podstaw, by był to – w ramach zażenia poziomego – inny skład sądu pierwszej instancji, rzeczowo kompetentny do rozstrzygnięcia o zasadności zażeń na postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia. Niekorzystne jest także odwoływanie się do treści uchwały Sądu Najwyższego z 2008 r., z uwagi na to, że podejmowana była w znacząco innym stanie prawnym.²⁹

Na koniec tego wątku należy jeszcze zauważyć, że wnioski o zabezpieczenie kwalifikowane są jako sprawy pilne w rozumieniu § 2 pkt 5 lit. b rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych³⁰. W okresie pandemii koronawirusa Ministerstwo Sprawiedliwości wobec zalecenia Generalnego Inspektora Sanitarnego o „rozważenie możliwości zmiany organizacji pracy sądów oraz reorganizację sposobu prowadzenia rozpraw sądowych, tak aby, o ile to możliwe, ograniczyć do niezbędnego minimum bezpośrednie służbowe kontakty pracowników wymiaru sprawiedliwości z innymi osobami” rekomendowało ograniczenie wokand do spraw najbardziej pilnych³¹. Wydaje się, że w tym ujęciu chodziło oczywiście o pilne, niezwłoczne rozpoznawanie wniosków o udzielenie zabezpieczenia w rozumieniu merytorycznego rozważania ich zasadności. Dopuszczenie zaś możliwości kwestionowania zwrotu wniosku wypaczałoby sens pilności takich spraw. Osobna sprawa, że w art. 14a ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych

²⁹ Taki pogląd zasignalizowałem już w tekście *Duża nowelizacja k.p.c. skomplikowała kwestie zażeń*, „Dziennik Gazeta Prawna” dodatek Prawnik wydanie 48 (5201) z dnia 10 marca 2020 r.

³⁰ Dz. U. z 2019 r. poz. 1141.

³¹ <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/komunikat-w-sprawie-organizacji-pracy-sadow>.

oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych³² nie wskazano spraw z wnioskami o zabezpieczenie, jako pilnych. Mimo uchwalenia kolejnych tzw. tarcz antykryzysowych³³ art. 14a w tym zakresie nie uległ zmianie. Co więcej, od 31.03.2020 r. do 15.05.2020 r. obowiązywał art. 15zsz³⁴ ustawy o COVID, który w ust. 6 stanowił, że w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID nie przeprowadza się rozpraw ani posiedzeń jawnych, z wyjątkiem rozpraw i posiedzeń jawnych w sprawach określonych jako pilne. Oczywiście, zarządzenie o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia może być wydane, a w zdecydowanie przeważającej ilości przypadków jest wydawane, na posiedzeniu niejawnym. Obecnie nie ma formalnych przeszkód, aby nawet w okresie pandemii zwracać wnioski o udzielenie zabezpieczenia, obarczone brakami formalnymi, których nie uzupełniono. Niemniej jednak nadal brak racjonalnych względów, dla których należałoby dopuścić zażalenie na zarządzenie o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia.

Sąd Okręgowy w Warszawie zadał Sądowi Najwyższemu postanowieniem z 23.07.2020 r.³⁵ pytanie, czy do rozpoznania zażalenia na zarządzenie przewodniczącego w sądzie pierwszej instancji o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia właściwy jest sąd, w którym wydano zaskarżone zarządzenie. Sprawa w Sądzie Najwyższym ma sygn. akt III CZP 69/20³⁶.

3. PROBLEM ZASKARŻALNOŚCI POSTANOWIENIA WYDANEGO NA PODSTAWIE ART. 598¹⁵ § 1 I 2 K.P.C.

Drugim ciekawym zagadnieniem jest zażalenie na postanowienie wydane przez sąd w tzw. postępowaniu o wykonanie kontaktów, czyli w oparciu na treści art. 598¹⁵ § 1 i 2 k.p.c. Chodzi tutaj o orzeczenie sądu zagrażające nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej, przez osobę, pod której pieczę dziecko pozostaje, a która nie wykonuje albo niewłaściwie wykonuje obowiązki wynikające z orzeczenia albo z ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem w przedmiocie kontaktów

³² Dz. U. z 2020 r. poz. 374, ze zm.; dalej ustawa COVID-19.

³³ Obowiązująca od 18.04.2020 r. ustawa z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz. U. z 2020 r. poz. 695) oraz obowiązująca od 16.05.2020 r. ustawa z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz. U. z 2020 r. poz. 875).

³⁴ Wprowadzony przepisami ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2020 r. poz. 568).

³⁵ XX GCo 209 / 19.

³⁶ <http://www.sn.pl/sprawy/SitePages/e-Sprawa.aspx?ItemSID=11776-bf64e294-b9ca-4518-b9cd-2b8c7295f4de&ListName=esprawa2020&Search=III%20CZP%2069/20>

z dzieckiem – na rzecz osoby uprawnionej do kontaktu z dzieckiem. Chodzi tu także o orzeczenie zagrażające nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej przez osobę uprawnioną do kontaktu z dzieckiem albo osobę, której tego kontaktu zakazano, a która narusza obowiązki wynikające z orzeczenia albo z ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem w przedmiocie kontaktów z dzieckiem na rzecz osoby, pod której pieczęć dziecko pozostaje.

W obydwu sytuacjach, niezależnie od tego, czy zagrożenie obowiązkiem zapłaty adresowane jest do uprawnionego, czy zobowiązanego do kontaktów, zgodnie z § 3 powołanego przepisu, na postanowienia sądu przysługuje zażalenie.

Pojawia się w związku z tym pytanie o sąd właściwy do rozpoznania zażalenia, i to zarówno na postanowienie uwzględniające wniosek o zagrożenie nakazaniem zapłaty, jak i na postanowienie oddalające (jeśli oczywiście przyjmie się, że w tym przypadku zażalenie jest adekwatnym środkiem odwoławczym), mając w dalszej perspektywie również wątek zażalenia na postanowienie sądu o umorzeniu postępowania, wydawane w oparciu na treści art. 598²⁰ k.p.c. W przypadku tej ostatniej regulacji, bezsporne jest to, że orzeczenie umarzające postępowanie o wykonanie kontaktów, kwalifikowane jako postanowienie kończące, jest zaskarżalne w oparciu na treści art. 394 § 1 k.p.c. – czyli do sądu drugiej instancji. To jednak, w kontekście dalszych uwag, rodzi pytanie o spójność regulacji i konsekwencję ustawodawcy, albowiem w przypadku postanowień wydawanych na podstawie art. 598¹⁵ § 1 i 2 k.p.c. już tak klarownych wskazówek normatywnych brak.

W pierwszej kolejności należy więc rozważyć charakter postanowienia, w którym sąd merytorycznie odnosi się do żądania zagrożenia nakazaniem zapłaty i to zarówno pozytywnie – ustalając rozmiar zagrożenia, jak i negatywnie – oddalając wniosek, mianowicie czy jest to postanowienie rozstrzygające co do istoty i czy ma charakter postanowienia kończącego postępowanie.

W uchwale z 22.05.2013 r. Sąd Najwyższy przyjął, że na postanowienie oddalające wniosek o zagrożenie nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej osobie, która nie wykonuje albo niewłaściwie wykonuje obowiązki w przedmiocie kontaktów z dzieckiem, przysługuje zażalenie³⁷. Zauważono w niej, że postanowienia wydane na podstawie art. 598¹⁵ k.p.c. nie kończą postępowania w sprawie o wykonywanie kontaktów z dzieckiem, gdyż sprawy te kończą się dopiero wskutek orzeczenia o umorzeniu postępowania, co wynika z art. 598²⁰ k.p.c. Sąd przypomniał, że w postępowaniu nieprocesowym orzeczenia mają postać postanowień, chyba że przepis szczególnie stanowi inaczej, a od postanowień sądu pierwszej instancji orzekających co do istoty sprawy przysługuje apelacja. Natomiast na inne

³⁷ III CZP 25 / 13, OSNC 2013, nr 12, poz. 140.

postanowienia tego sądu – w wypadkach wskazanych w ustawie – służy zażalenie. Wskazano, że postanowienia orzekające co do istoty sprawy to te, którymi rozstrzyga się o przedmiocie postępowania, żądaniu wnioskodawcy – kwestii materialnoprawnej (przy czym mogą one dotyczyć całości przedmiotu, jak i jego części). Zaakcentowano, że dla zaskarżalności takiego postanowienia apelacją nie ma znaczenia, czy postanowienie kończy postępowanie w sprawie, czy zamyka tylko fragment bądź etap postępowania. Wskazano też, że art. 518 k.p.c. nie reguluje całościowo i jednolicie kwestii zaskarżania postanowień w postępowaniu nieprocesowym, a zasada zaskarżalności orzeczeń merytorycznych apelacją doznaje wyjątków, gdyż są przypadki, w których ustawodawca dopuszcza zażalenie na postanowienie merytoryczne³⁸. Uznano, że postanowienia wydane na gruncie art. 598¹⁵ k.p.c., choć nie kończą postępowania, to są orzeczeniami merytorycznymi – w efekcie szczególnej regulacji ustawodawczej – zaskarżalnymi zażaleniem, niezależnie od tego, czy zagrożono nakazaniem zapłaty, czy też takie żądanie zostało oddalone.

Podkreślenia wymaga to, że pogląd, jakoby zażalenie przysługiwało zarówno na postanowienia pozytywnie, jak i negatywnie rozstrzygające wniosek o zagrożenie nakazaniem zapłaty nie jest jednolity, a stanowisko Sądu Najwyższego jest w literaturze kwestionowane. Podnosi się bowiem, że tylko postanowienie o zagrożeniu nakazaniem zapłaty można kwestionować zażaleniem, jako orzeczenie niekończące postępowania w sprawie i nierozstrzygające co do istoty sprawy³⁹. Przywołując uzasadnienie projektu ustawy z dnia 26 maja 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego⁴⁰, wskazuje się, iż wprowadzenie regulacji z art. 598¹⁵ k.p.c. motywowano twierdzeniem, że w kwestii kontaktów odrębny rozdział jest poświęcony tylko fazie wykonawczej, a postępowanie rozpoznawcze toczy się w zasadzie według przepisów ogólnych o postępowaniu opiekuńczym. Postanowienia w tej fazie wykonawczej nie kończą zatem postępowania, gdyż jego istotą jest sukcesywne stosowanie środków o narastającej dolegliwości, a same wnioski o nakazanie zapłaty mogą być też ponawiane w związku z powtarzającymi się naruszeniami. W rezultacie postanowienie zagrażające nakazaniem zapłaty jest postanowieniem proceduralnym, zaskarżalnym zażaleniem z mocy szczególnego przepisu (art. 598¹⁵ § 3 k.p.c.), ponieważ ustalenie sądu, że osoba

³⁸ Przykłady dają: art. 551 § 2, art. 586¹ i art. 648 § 2 k.p.c.; uchwały SN z: 23.09.1999 r., III CZP 25/99, OSNC 2000, nr 3, poz. 45; 31.01.2001 r., III CZP 51/00, OSNC 2001, nr 6, poz. 81; 9.02.2007 r., III CZP 156/06, OSNC 2008, nr 1, poz. 2; 18.03.2011 r., III CZP 140/10, OSNC 2011, nr 11, poz. 123.

³⁹ M. Malczyk, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, A. Góra-Błaszczkowska (red.), Warszawa 2020, s.662-664.

⁴⁰ Druk sejmowy nr 3063, VI kadencja, [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/218D88438909BF26C12577280036F232/\\$file/3063.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/218D88438909BF26C12577280036F232/$file/3063.pdf), s. 6.

sprawująca pieczę nad dzieckiem bądź mająca realizować kontakt z dzieckiem – ponosi odpowiedzialność za niewykonywanie lub nienależyte wykonywanie kontaktów – skutkuje zagrożeniem. Sąd nie orzeka wówczas *in merito*, ponieważ działanie sądu wyłącznie w obszarze czynienia ustaleń faktycznych, prowadzące do orzeczenia o zagrożeniu, wyłącza dopuszczalność uznania, że postanowienie takie jest orzeczeniem co do istoty sprawy. Podkreśla się przy tym, że to właśnie art. 598²⁰ k.p.c. potwierdza formalny charakter orzeczenia zagrażającego. Umorzenie postępowania, jeżeli w ciągu 6 miesięcy od uprawomocnienia ostatniego postanowienia nie wpłynie kolejny wniosek w sprawach wykonywania kontaktów z dzieckiem, może nastąpić właśnie tylko wtedy, gdy nie doszło do merytorycznego rozpoznania sprawy. Postanowienie zagrażające nigdy nie kończy postępowania w sprawie dotyczącej wykonywania kontaktów z dzieckiem. Zawsze bowiem musi stać się coś ponad to orzeczenie, musi zaistnieć kolejne zdarzenie prawne. Może to być wniosek o nakazanie zapłaty sumy, którą w pierwszym postanowieniu zagrożono – determinujący wydanie postanowienia zasądzającego, albo będzie to właśnie postanowienie umarzające postępowanie o wykonanie kontaktów, z uwagi na brak złożenia w przepisany termin kolejnego wniosku inicjującego następny etap postępowania.

Osobnym wątkiem jest jednak postanowienie oddalające wniosek o zagrożenie nakazaniem zapłaty. To orzeczenie rozstrzyga bowiem co do istoty sprawy. Sąd merytorycznie rozważa i ustala, że w obliczu naświetlonych faktów dana osoba nie ponosi odpowiedzialności za to, że do kontaktów nie doszło. Postanowienie to ma charakter ekskulpacyjny i trudno wymagać, by zasadne było jeszcze sześciomiesięczne wyczekiwanie, czy wpłynie kolejny wniosek, aby dopiero wtedy móc zakończyć sprawę umorzeniem. W argumentacji stanowiska optującego za apelacją, jako środkiem zaskarżenia postanowienia oddalającego wniosek o zagrożenie, dodaje się, że literalnie odczytywany art. 598¹⁵ § 3 k.p.c. wskazuje tylko na zażalenie jako środek zaskarżenia wobec postanowień, o których mowa w dwóch poprzednich paragrafach tego przepisu, gdzie wymieniono jedynie postanowienia pozytywne (zagrażające nakazaniem zapłaty). Ustawodawca nie ustalił tego, czy zażalenie przysługuje na postanowienia w sprawach, czy też postanowienia w przedmiocie wniosków, o których mowa w § 1 i 2, ale wprost stwierdził, że zażalenie przysługuje na postanowienia, o których mowa w § 1 i 2. W tej sytuacji interpretacja, że jeśli sąd oddali wniosek o zagrożenie, to przysługuje zażalenie, a nie apelacja, jest przejawem niepożądanego wykładni rozszerzającej⁴¹.

⁴¹ Zob. M. Malczyk, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, s. 662-664.

Należy dodać, że Sąd Najwyższy, analizując pytanie prawne w 2013 r., w ogóle nie odniósł się do następującej kwestii. Otóż orzeczenie w przedmiocie zagrożenia nakazaniem zapłaty, stosownie do zasad określonych w art. 598¹⁵ k.p.c., sąd może wydać już w sprawie o kontakty, co wynika z art. 582¹ § 3 k.p.c. W postępowaniu prowadzonym w oparciu o przepisy dotyczące postępowania nieprocesowego w sprawach rodzinnych i opiekuńczych, rozstrzygając kwestię materialnoprawną, na podstawie treści art. 113 i następnych ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy⁴², sąd wydaje orzeczenie merytoryczne, kończące sprawę. W orzeczeniu tym sąd może orzec pozytywnie, ale również negatywnie w przedmiocie wniosku o zagrożenie nakazaniem zapłaty. To orzeczenie bezdyskusyjnie jest zaskarżalne apelacją, a taki argument wynika z treści art. 518 k.p.c.⁴³. Jeśli więc w fazie *stricte* wykonawczej, po prawomocnym uregulowaniu kontaktów, wnioskiem o zagrożenie nakazaniem zapłaty zostanie zainicjowane postępowanie, w którym sąd uwzględni wniosek postanowieniem wydanym w trybie art. 598¹⁵ § 1 lub 2 k.p.c., celowe jest przyjęcie zażalenia. Jest to bowiem środek zaskarżenia wobec orzeczenia, które dopiero formalnie otwiera ciąg dalszych ewentualnych zdarzeń na drodze przymusowej realizacji kontaktów. Nietrudno wyobrazić sobie sytuację, gdy już w sprawie o uregulowanie kontaktów będzie zgłoszony wniosek o orzeczenie w trybie art. 582¹ § 3 k.p.c., który jednak sąd oddali. Jeśli w tym przypadku uznaje się, jako dopuszczalny środek odwoławczy, apelację, to niezrozumiałe jest odmawianie zasadności twierdzenia o dopuszczalności apelacji w przypadku oddalenia wniosku, złożonego w trybie art. 598¹⁵ § 1 lub 2 k.p.c. Są to bowiem tożsame sytuacje, a na pewno tożsamy jest przedmiot rozstrzygnięcia.

Przywołując, dla porządku rzeczy, późniejsze – względem uchwały z 2013 r. – orzecznictwo Sądu Najwyższego, można przywołać postanowienie z 26.08.2016 r., w którym Sąd Najwyższy wskazał, że postanowienie przewidziane w art. 598¹⁵ § 1 k.p.c. nie jest orzeczeniem co do istoty sprawy kończącym postępowanie⁴⁴, ale również postanowienie z 16.03.2015 r., w którym Sąd Najwyższy orzekł, iż postanowienie wydane na gruncie art. 598¹⁵ k.p.c. nie kończy postępowania w sprawie dotyczącej wykonywania kontaktów, gdyż zakończenie tego postępowania następuje poprzez wydanie postanowienia o jego umorzeniu⁴⁵.

Niezależnie od rozwiązywania tych zagadnień odnoszących się do rodzaju środka prawnego – środka zaskarżenia wobec postanowień oddalających wnioski składane w trybie art. 598¹⁵ § 1 i 2 k.p.c., choć nie pozbawione racji wydaje się stanowisko

⁴² Dz. U. z 2019 r. poz. 2086; dalej: k.r.o.

⁴³ M. Malczyk, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, s. 662-664.

⁴⁴ IV CNP 10/16, Lex nr 2095940.

⁴⁵ V CNP 15/15, Lex nr 1660673.

optujące za apelacją – pojawia się inny problem. Mianowicie, który sąd jest w ogóle władny rozpoznać środek odwoławczy od orzeczeń wydawanych na podstawie przywołanych przepisów. Regulacja zawarta w art. 598¹⁵ § 3 k.p.c., a więc statuująca zażalenie, jako środek zaskarżenia, kompletnie nie rozwiązuje postawionej kwestii.

Jeśli przyjmie się, że postanowienie zagrażające nakazaniem zapłaty określonej sumy pieniężnej nie kończy postępowania, to wydaje się, że nie można poszukiwać podstawy do wyznaczenia sądu odwoławczego. Zarówno ogólna formuła, zawarta w treści tego przepisu, jak i żaden z pozostałych punktów wyliczonych w § 1 nie ma tutaj odniesienia. Tyle tylko, że i art. 394^{1a} § 1 k.p.c. nie wydaje się tutaj normą adekwatną do zastosowania, jeśli przyjąć, że odnosi się on jedynie do orzeczeń w kwestiach incydentalnych, wpadkowych, proceduralnych (formalnych), ale enumeratywnie wyliczonych w tym przepisie. Oczywiście, powstaje pytanie, czy można traktować postanowienie zagrażające nakazaniem zapłaty jako orzeczenie wpadkowe, ale konieczne w sytuacji, gdyby miało dojść następnie do wydania orzeczenia w trybie art. 598¹⁶ k.p.c. – czyli postanowienia zasądającego określoną sumę na rzecz uprawnionego bądź zobowiązanego do kontaktu. Wszak to pozytywne postanowienie w przedmiocie zagrożenia nakazaniem zapłaty określonej sumy warunkuje dalsze działania sądu – albo przez wydanie kolejnego postanowienia, ale już zasądającego określoną sumę, jeśli wpłynie stosowny wniosek, albo przez wydanie postanowienia o umorzeniu postępowania, jeśli żaden wniosek nie wpłynie przez 6 miesięcy. Rzecz jasna inaczej sytuacja przedstawia się w przypadku postanowienia negatywnie rozstrzygającego wniosek o zagrożenie nakazaniem zapłaty – wówczas nie ma bowiem podstaw, aby wnosić o wydanie postanowienia nakazującego zapłatę, ale też nie ma potrzeby wyczekiwania na umorzenie.

Należałoby zatem wprowadzić szczególne unormowanie w treści art. 598¹⁵ § 3 k.p.c., wskazujące sąd właściwy do rozpoznania zażeń, których przepis ten dotyczy. Miałoby to ten walor, że w obliczu klarownego, pozytywnego zapisu, nie byłoby miejsca na jakiejkolwiek wątpliwości interpretacyjne. Niewątpliwie wymaga to jednak czasu, przewidzianego na przebieg procesu legislacyjnego. Wówczas można byłoby zmodyfikować zapis w art. 598¹⁵ § 3 k.p.c., wprowadzając zdanie drugie o treści: „Zażalenie rozpoznaje sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, w składzie trzech sędziów”. Chodziłoby więc tutaj o zażalenie poziome, co miałoby taką zaletę, że sprawa nie przenosiłaby się – w razie zaskarżenia postanowienia zagrażającego nakazaniem zapłaty, do sądu okręgowego, ale można byłoby szybko wdrożyć kontrolę orzeczenia na poziomie sądu rejonowego. W gruncie rzeczy sprawy o wykonanie kontaktów na tym pierwszym etapie, czyli zagrożenia nakazaniem zapłaty, nie mają charakteru tak zawiłych jurydycznie. Osobną rzeczą jest to, że postanowienia o zagrożeniu nakazaniem zapłaty nie mają aż tak silnej wymowy w kontekście przymuszenia do realizacji orzeczenia o kontaktach, jak

postanowienia już faktycznie nakazujące zapłatę określonej kwoty. Stanowią bowiem one swoiste preludium do wydawania orzeczeń nakazujących zapłatę. Nie można też w tym kontekście tracić z pola widzenia specyfiki spraw o realizację kontaktów, gdzie bez wątplenia chodzi o działanie szybkie i sprawne.

Można też spróbować szukać rozwiązania w treści art. 394 § 2 k.p.c., zgodnie z którym, jeżeli w sądzie pierwszej instancji nie można utworzyć składu do rozpoznania zażalenia, to rozpoznaje je sąd drugiej instancji. Uzasadnieniem tego byłoby stwierdzenie, że w sądzie pierwszej instancji nie sposób uformować składu do rozpoznania zażalenia, gdyż art. 394^{1a} § 1 k.p.c. dotyczy sądu kompetentnego do rozstrzygania kwestii postawionej w jednym z 15 wyliczonych przypadków. W żadnym z nich nie ma zagadnienia zagrożenia nakazaniem zapłaty, wobec czego na poziomie sądu pierwszej instancji nie można sformować trzyosobowego składu do rozpoznania zażalenia, złożonego w oparciu na treści art. 598 § 3 k.p.c. Zmusza to do przyjęcia kompetencji i właściwości sądu drugiej instancji. Można zauważyć, że kompetencja sądu okręgowego, jako instancji odwoławczej w kontekście regulacji zawartej w art. 394 § 1 k.p.c., nie skupia się tylko i wyłącznie wokół rozstrzygnięć zarówno formalnych, jak i finalnych. Ocena zasadności postanowienia o przekazaniu sprawy do rozpoznania sądowi równorzędnemu, czy też postanowienia o zawieszeniu postępowania, podobna jest w swej wymowie do oceny zasadności postanowienia o zagrożeniu nakazaniem zapłaty. Absolutnie nie sposób stwierdzić, że rozstrzygnięcie sądu na podstawie art. 598¹⁵ § 1 i 2 k.p.c. jest bardziej blache czy mniej wymagające, a wręcz intrygujące jurydycznie, aniżeli postanowienie o zawieszeniu postępowania czy też o przekazaniu sprawy do sądu równorzędnego, aby nie mogło być poddane kontroli sądu okręgowego. Owszem, przeniesienie postępowania na poziom sądu okręgowego wydaje się dyskusyjne, biorąc pod uwagę specyfikę postępowań o wykonanie kontaktów, ale też i postulaty, aby takie postępowania prowadzić szybko i aby orzeczenia w nich wydawane były rzeczywiście adekwatne do okoliczności oraz trafne w kontekście żywotnych interesów i potrzeb zainteresowanych podmiotów. Tyle że w obecnej sytuacji normatywnej należy znaleźć rozwiązanie proceduralne omawianej kwestii, ważąc nade wszystko fakt, że sprawy o wykonanie kontaktów są liczne.

Oczywiście możliwe byłoby też rozwiązanie polegające na zmianie dotychczasowej optyki, kwalifikującej postanowienia zagrażające nakazaniem zapłaty, jako nie kończące sprawy. Można byłoby przyjąć, że mamy jednak do czynienia z postanowieniem kończącym, przynajmniej etap rozważań o zagrożeniu nakazaniem zapłaty. Przenosiłoby to wątek rozpoznania zażalenia na poziom sądu drugiej instancji. Nie należy jednak zapominać, że sąd okręgowy, jako sąd drugiej instancji, w pewnym aspekcie jest również właściwy w sprawach dotyczących wykonania kontaktów. Tak jest w przypadku wydania postanowienia, bądź co bądź orzekającego

w kwestii formalnej, czyli o umorzeniu postępowania na podstawie art. 598²⁰ k.p.c. Kompetencja do rozpoznania zażalenia wynika tu z treści art. 394 § 1 *in principio* w zw. art. 13 § 2 k.p.c. Tak jest również w sytuacji, gdy dojdzie do zwrotu wniosku złożonego w trybie art. 598¹⁵ k.p.c. Tutaj kompetencja do rozpoznania zażalenia wynika z treści art. 394 § 1 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Należy zatem zwrócić uwagę, że właściwość sądu okręgowego obejmuje przypadki zaskarżalności w kwestiach formalnych, przez co nie do końca pozbawione racji wydawałoby się przyznanie temu sądowi również możliwości rozstrzygnięcia zażaleń na postanowienia wydawane właśnie w oparciu na art. 598¹⁵ k.p.c. Z pewnością natomiast sytuacja wymaga zainteresowania ustawodawcy.

Nie sposób pominąć, że bardzo zbliżone zagadnienie, bo dotyczące regulacji zawartej w art. 598¹⁶ § 3 k.p.c., znalazło wyraz w pytaniu prawnym Sądu Okręgowego w Poznaniu. Sąd ten w postanowieniu z 19.12.2019 r.⁴⁶ przedstawił Sądowi Najwyższemu zagadnienie, wyrażając jednocześnie w uzasadnieniu pogląd, że zażalenie na postanowienie nakazujące zapłatę za niewykonywanie orzeczenia bądź ugody w przedmiocie kontaktów rozpoznawać powinien inny skład sądu pierwszej instancji. Pierwotnie sprawa w Sądzie Najwyższym, zadekretowana pod sygn. III CZP 96/19, zakończyła się zwrotem akt z powodu braków formalnych⁴⁷. Kolejna sprawa dotycząca rzeczonego zagadnienia ma sygn. III CZP 17/20. W wyjaśnienie tej kwestii zaangażował się również Rzecznik Praw Obywatelskich, który w piśmie z 16.03.2020 r., nr IV.7021.52.2020.MK, zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości o „rozważenie zasadności podjęcia kroków legislacyjnych, mających na celu jednoznaczne uściślenie, który model zażaleniowy jest właściwy w sprawach, w których zażalenia zostały wniesione na podstawie art. 598¹⁶ § 3 k.p.c.”⁴⁸. W odpowiedzi z 8.04.2020 r., nr DLPC-V.053.3.2020, podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości dr Anna Dalkowska wyjaśniła, że „(...) właściwym do rozpoznania zażalenia na postanowienia sądu, których dotyczy art. 598¹⁶ § 3 k.p.c. jest sąd drugiej instancji w trybie art. 394 k.p.c. w związku z art. 518 k.p.c.”. Dostrzegając istniejące wątpliwości interpretacyjne, zasygnalizowano wzięcie tej kwestii pod uwagę w dalszych pracach nad zmianami przepisów procedury cywilnej. Przy okazji tej odpowiedzi wskazano jednak, że pierwsze postanowienie o zagrożeniu nakazaniem zapłaty za niewykonywanie kontaktów ma fundamentalne znaczenie dla przebiegu dalszego postępowania „przymuszającego”. Zaakcentowano doniosłość prawomocnego postanowienia o zagrożeniu nakazaniem zapłaty. Podkreślono przy

⁴⁶ XV Cz 2215/19.

⁴⁷ http://www.sn.pl/sprawy/SitePages/Zagadnienia_prawne.aspx?ItemSID=1334-301f4741-66aa-4980-b9fa-873e90506a11&ListName=Zagadnienia_prawne&Rok=2019.

⁴⁸ <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/WG%20do%20MS%2C%2016.03.2020.pdf>.

tym, że rozpoznanie zażalenia na to orzeczenie decyduje o bycie lub dalszym toku sprawy i nie jest kwestią drobną, o nikłej wadze procesowej i stopniu komplikacji, ponieważ w istocie kończy ono pewien wstępny etap postępowania i dotyczy istoty sprawy. To wskazuje na konieczność rozpoznawania zażaleń na postanowienia wydawane w sprawach o przymusowe wykonanie kontaktów przez sąd drugiej instancji⁴⁹.

Omawiany problem pojawia się zarówno na poziomie sądów okręgowych, jak i rejonowych. Sąd Najwyższy ma obecnie do rozważenia dwa pytania prawne: pod sygn. akt III CZP 47/20⁵⁰ – pytanie zadane przez Sąd Okręgowy w Kielcach postanowieniem z 2.03.2020 r.⁵¹, natomiast pod sygn. akt III CZP 63/20⁵² pytanie postawione przez Sąd Rejonowy Gdańsk-Południe w Gdańsku postanowieniem z 8.06.2020 r.⁵³

Dla porządku rzeczy trzeba wyjaśnić, że w art. 14a ustawy COVID-19 nie wskazano spraw o wykonanie kontaktów jako pilnych. Niemniej jednak, wobec treści art. 598¹⁸ § 2 k.p.c., wymaga podkreślenia, że w tych sprawach rozprawa czy nawet posiedzenie jawne, jako takie, nie są obligatoryjne. Zgodnie z tym przepisem sąd przed wydaniem orzeczenia wysłucha uczestników postępowania. Jak jednak stanowi art. 226¹ k.p.c., wysłuchanie może odbyć się m.in. przez wyznaczenie terminu do zajęcia stanowiska w piśmie procesowym lub za pomocą środków porozumiewania się na odległość, o ile dają one pewność co do osoby składającej oświadczenie. Sprawy te z pewnością nie podlegały rygorowi wskazanemu we wspomnianym już art. 15zżs ust. 6 ustawy COVID-19. Formalnie mogą być bowiem – bez wyznaczania rozprawy bądź posiedzenia jawnego – prowadzone również w okresie stanu epidemii. To oznacza, że bez przeszkód mogą być wydawane postanowienia w oparciu na treści art. 598¹⁵ k.p.c. Problem realizacji orzeczeń czy ugód dotyczących kontaktów, jest wyraźny i aktualny. Pojawiają się nieporozumienia na tym gruncie, uwarunkowane właśnie ostrzeżeniami i ograniczeniami związanymi

⁴⁹ <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Odpowied%C5%BA%20MS%2C%208.04.2020.pdf>.

⁵⁰ <http://www.sn.pl/sprawy/SitePages/e-Sprawa.aspx?ItemSID=3849-bf64e294-b9ca-4518-b9cd-2b8c7295f4de&ListName=esprawa2020&Search=III%20CZP%2047/20>; jest to pytanie ponowione, gdyż uprzednio to zagadnienie było zadekretowane pod sygn. akt III CZP 33 / 20, lecz w tej sprawie nastąpił zwrot akt z przyczyn formalnych (<http://www.sn.pl/sprawy/SitePages/e-Sprawa.aspx?ItemSID=2914-bf64e294-b9ca-4518-b9cd-2b8c7295f4de&ListName=esprawa2020&Search=III%20CZP%2033/20>)

⁵¹ II Cz 1844/19;.

⁵² <http://www.sn.pl/sprawy/SitePages/e-Sprawa.aspx?ItemSID=4946-bf64e294-b9ca-4518-b9cd-2b8c7295f4de&ListName=esprawa2020&Search=III%20CZP%2063/20>.

⁵³ IV RCz 29/20.

z wirusem. To skutkuje wdrożeniem formalnego postępowania, w którym musi zapaść orzeczenie w trybie powołanego przepisu⁵⁴.

4. OPŁATA OD WNIOSKU O SPORZĄDZENIE UZASADNIENIA ORZECZENIA ZAWIERAJĄCEGO KILKA ROZSTRZYGNIEŃ

Ustawa nowelizująca otworzyła na nowo kwestię odpłatności za sporządzanie uzasadnień orzeczeń sądowych.

Po pierwsze, w ustawie z 2005 r., mocą art. 4 pkt 2 ustawy z 2019 r. uchylono art. 4 ust. 3, który dotychczas stanowił, że nie pobiera się opłaty od wniosku o sporządzenie uzasadnienia oraz doręczenie odpisu orzeczenia z uzasadnieniem, zgłoszonego w terminie tygodniowym od dnia ogłoszenia sentencji.

Po wtóre, mocą art. 4 pkt 14 ustawy nowelizującej dodano w ustawie o kosztach art. 25b, który w ust. 1 stanowi, że opłatę stałą w kwocie 100 zł pobiera się od wniosku o doręczenie orzeczenia albo zarządzenia z uzasadnieniem zgłoszonego w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia albo doręczenia tego orzeczenia albo zarządzenia.

Zmiany te obowiązują od 21.08.2019 r., co wynika z art. 17 pkt 1 ustawy z 2019 r.

W praktyce zauważalny jest problem, jak stosować art. 25b ust. 1 u.k.s.c. w sytuacjach, w których orzeczenie zawiera kilka rozstrzygnięć merytorycznych bądź formalnych, a wniosek o sporządzenie uzasadnienia tegoż orzeczenia obejmuje jego całość.

Łatwo można przytoczyć następujące sytuacje procesowe.

Przed sądem opiekuńczym toczy się postępowanie z urzędu z udziałem rodziców małoletniego dziecka o wydanie zarządzeń opiekuńczych wobec małoletniego (art. 109 k.r.o.). Z tą sprawą połączono do wspólnego rozpoznania sprawę z urzędu o ograniczenie władzy rodzicielskiej przez umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej, prowadzoną z udziałem rodziców dziecka i babci macierzystej dziecka oraz sprawę z urzędu o ograniczenie władzy rodzicielskiej przez umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej, prowadzoną z udziałem rodziców dziecka i babci ojczystej. W toku postępowania wpływają przed sąd dwa wnioski o udzielenie zabezpieczenia – jeden pochodzi od babki macierzystej, drugi od babki ojczystej, przy czym wnioski te dotyczą powierzenia pieczy nad małoletnim w czasie postępowania. Sąd wydaje jedno postanowienie, rozstrzygając pozytywnie wniosek babki ojczystej, negatywnie – wniosek babki macierzystej, stwierdzając dodatkowo z urzędu wykonalność postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia na wniosek babki ojczystej.

⁵⁴ <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/realizacja-sadowych-postanowien-o-kontaktach-z-dziecmi>; <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/1468715,kontakty-z-dzieckiem-rodzice-rozwod-koronawirus-rodzina.html>.

Babka macierzysta domaga się sporządzenia uzasadnienia, co warunkuje możliwość kwestionowania zapadłych rozstrzygnięć. W treści wniosku o sporządzenie uzasadnienia wskazuje, że domaga się uzasadnienia w zakresie każdego z punktów postanowienia.

Inna sytuacja – sąd prowadzi sprawę połączoną do rozpoznania z kilku wniosków⁵⁵, składanych przez rodziców dziecka, gdy każdy z rodziców wnosi o powierzenie wykonywania władzy rodzicielskiej nad dzieckiem z jednoczesnym ograniczeniem władzy drugiego rodzica, oprócz tego jeden z rodziców występuje o pozbawienie drugiego rodzica władzy rodzicielskiej (art. 111 k.r.o.), poza tym jeden rodzic wnosi o uregulowanie kontaktów drugiego rodzica z dzieckiem (art. 113 i art. 113¹ k.r.o.), a drugi wnosi o orzeczenie zakazu kontaktów pierwszego rodzica z dzieckiem (art. 113³ k.r.o.), a wreszcie każdy z rodziców wnosi o rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka (art. 97 § 2 k.r.o.). Właściwie jest tutaj siedem merytorycznych kwestii, które ze względów ekonomii proceduralnej objąć można jednym orzeczeniem. Sąd wydaje w sprawie jedno postanowienie, które rozstrzyga w przedmiocie każdego z tych wniosków.

Jeszcze inna sytuacja występuje, gdy przed sąd opiekuńczy wpływa wniosek jednego z rodziców o powierzenie wykonywania władzy rodzicielskiej nad małoletnim i ograniczenie drugiemu rodzicowi władzy rodzicielskiej nad dzieckiem (art. 107 k.r.o.), następnie wpływa wniosek o uregulowanie kontaktów rodzica z małoletnim (art. 113 i n. k.r.o.), a jeszcze później – wniosek o rozstrzygnięcie o istotnej sprawie dziecka (rozstrzygnięcie, do której szkoły ma uczęszczać dziecko – art. 97 § 2 k.r.o.). Sprawy łączone są do wspólnego rozpoznania. Każdy z wniosków głównych zawiera również wniosek o udzielenie zabezpieczenia (w sprawie o powierzenie wykonywania władzy rodzicielskiej – wniosek o powierzenie pieczy na czas trwania postępowania, w sprawie o uregulowanie kontaktów – wniosek o tymczasowe uregulowanie kontaktów; a w sprawie o rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka – wniosek o zezwolenie na zapisanie dziecka do nowej szkoły). Po przeprowadzeniu rozprawy sąd wydaje jedno postanowienie rozstrzygając w trzech punktach, a negatywnie, każdy ze zgłoszonych wniosków o udzielenie zabezpieczenia. Nadto sąd wydaje orzeczenie końcowe, rozstrzygając merytorycznie o zasadności każdego z wniosków (oddalając je). Wnioskodawca domaga się sporządzenia uzasadnienia postanowienia w przedmiocie wniosków o udzielenie zabezpieczenia, co warunkuje możliwość kwestionowania zapadłych rozstrzygnięć.

⁵⁵ Podstawę dla takiego działania daje, odpowiednio stosowany na gruncie postępowania nieprocesowego, na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. – przepis art. 219 k.p.c., zgodnie z którym sąd może zarządzić połączenie kilku oddzielnych spraw toczących się przed nim w celu ich łącznego rozpoznania lub także rozstrzygnięcia, jeżeli są one ze sobą w związku lub mogły być objęte jednym pozwem.

Dodatkowo wnosi o sporządzenie uzasadnienia postanowienia końcowego w całości, co warunkuje możliwość złożenia apelacji. W treści obydwu wniosków o sporządzenie uzasadnienia wskazuje, że domaga się uzasadnienia w zakresie każdego z punktów postanowienia.

Kolejna sytuacja zachodzi, gdy uprawniony do alimentów występuje do sądu o podwyższenie alimentów, a zobowiązany do alimentów równolegle występuje o ich obniżenie bądź nawet uchylenie obowiązku alimentacyjnego. Sąd prowadzi postępowanie, w którym wydaje wyrok oddalający powództwo o obniżenie alimentów, a zarazem podwyższa dotychczasowe alimenty. Zobowiązany do alimentacji występuje o sporządzenie uzasadnienia wyroku w całości.

Wreszcie sytuacja, gdy matka dwojga małoletnich, pochodzących z jej różnych związków, występuje o zezwolenie na złożenie w imieniu dzieci oświadczeń o odrzuceniu spadku po zmarłych babkach ojczystych dzieci. Sprawy połączone zostają do wspólnego rozpoznania, po czym sąd, przeprowadziwszy postępowanie dowodowe, oddala obydwa wnioski. Wnioskodawczyni występuje o sporządzenie uzasadnienia postanowienia w całości.

Należy zadać pytanie, czy mnogość rozstrzygnięć zawartych w jednym orzeczeniu determinuje naliczenie zwielokrotnionej opłaty od wniosku o sporządzenie uzasadnienia w sytuacji, gdy wniosek o uzasadnienie dotyczy całości orzeczenia (innymi słowy – gdy dotyczy sporządzenia uzasadnienia więcej niż jednego rozstrzygnięcia zawartego w orzeczeniu)?

Można w tej kwestii wyróżnić dwa stanowiska.

Pierwsze, że niezależnie od liczby rozstrzygnięć zawartych w orzeczeniu, od wniosku o jego uzasadnienie – nawet, gdy ów wniosek dotyczy całości orzeczenia – pobiera się jedną opłatę stałą w kwocie 100 zł.

Argument przemawiający za tą opcją wydaje się być tylko jeden, a bazuje on na art. 25b ust. 1 u.k.s.c. – konkretnie zaś na sformułowaniu, że opłatę stałą pobiera się od wniosku o doręczenie orzeczenia (albo zarządzenia) z uzasadnieniem. To jest fundament tezy, iż niezależnie od treści (a właściwie zawartości) orzeczenia, czyli liczby zawartych w nim rozstrzygnięć merytorycznych i formalnych, wniosek o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem podlega jednej opłacie stałej. Funkcjonowałaby tutaj zasada: jedno orzeczenie, jeden wniosek, jedna opłata. W tym jednak miejscu należy sięgnąć do art. 328 k.p.c., zmodyfikowanego przez art. 1 pkt 109 ustawy z 2019 r. Przepis ten stanowi: „§ 1. Pisemne uzasadnienie wyroku sporządza się na wniosek strony o doręczenie wyroku z uzasadnieniem zgłoszony w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia wyroku. § 2. W przypadkach gdy wyrok doręcza się z urzędu, termin, o którym mowa w § 1, liczy się od dnia doręczenia wyroku. § 3. We wniosku należy wskazać, czy pisemne uzasadnienie ma dotyczyć całości wyroku czy jego części, w szczególności poszczególnych objętych nim rozstrzygnięć.

§ 4. Sąd odrzuca wniosek niedopuszczalny, spóźniony, nieopłacony lub dotknięty brakami, których nie usunięto mimo wezwania”.

Jakie są konsekwencje przyjęcia takiej regulacji? Otóż na pewno nie jest tak, że gdy jest jedno orzeczenie, to również jest wyłącznie jeden wniosek o sporządzenie jego uzasadnienia, skoro z dookreślenia zakresu przedmiotowego wniosku o sporządzenie uzasadnienia orzeczenia może wynikać, że podmiot żądający uzasadnienia chce jednak otrzymać na piśmie motywy więcej niż jednego rozstrzygnięcia. Zatem wniosków o sporządzenie uzasadnienia jednostkowych rozstrzygnięć będzie w rzeczywistości więcej. Należy tutaj wprost odczytywać zapis kodeksowy, zawarty w art. 328 § 3 k.p.c.: „w szczególności poszczególnych objętych nim rozstrzygnięć”. Bez wątplenia powołany przepis ma zastosowanie do postanowień, zarówno rozstrzygających co do istoty w postępowaniu nieprocesowym (przez art. 13 § 2 k.p.c.), jak i incydentalnych (przez art. 361 k.p.c.). Z tego względu nie dziwi, że nie powtórzono tożsamego zapisu w art. 357 k.p.c. Natomiast wydaje się logiczne, że dla spójności regulacji wniosków o odpowiednim stosowaniu art. 328 § 3 k.p.c. do postanowień jest racjonalny. Dla porządku należy w tym miejscu przypomnieć, że w ramach dużej nowelizacji z 2019 r. zmodyfikowano zasady sporządzania uzasadnień postanowień, wydawanych na posiedzeniu niejawnym. Na mocy art. 1 pkt 124 ustawy z 2019 r. art. 357 k.p.c. uzyskał nowy kształt⁵⁶. Aktualnie, co do zasady⁵⁷, nie sporządza się z urzędu uzasadnienia zarówno postanowień wydawanych na posiedzeniu jawnym, jak i niejawnym. Do 7.11.2019 r. reguła była odmienna – postanowienia wydawane na posiedzeniu niejawnym uzasadniano bez wniosku strony w tym zakresie⁵⁸.

⁵⁶ Przepis art. 357 § 2 k.p.c. stanowi: „Postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym sąd doręcza z urzędu stronom, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Doręczając postanowienie stronie niezastępowanej przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej, należy ją pouczyć o dopuszczalności, warunkach, terminie i sposobie złożenia wniosku o doręczenie uzasadnienia tego postanowienia i wniesienia środka zaskarżenia albo o tym, że postanowienie nie podlega uzasadnieniu lub zaskarżeniu”. Po tym przepisie dodano § 2¹ o treści: „Postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym sąd uzasadnia tylko wtedy, gdy podlega ono zaskarżeniu, i tylko na żądanie strony zgłoszone w terminie tygodnia od dnia doręczenia postanowienia. Postanowienie z uzasadnieniem doręcza się tylko tej stronie, która zażądała sporządzenia uzasadnienia i doręczenia postanowienia z uzasadnieniem”. Do 7.11.2019 r. art. 357 § 2 k.p.c. stanowił: „Postanowienia wydane na posiedzeniu niejawnym sąd doręcza z urzędu obu stronom, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Gdy stronie przysługuje środek zaskarżenia, postanowienie należy doręczyć z uzasadnieniem; doręczając postanowienie, należy pouczyć stronę występującą w sprawie bez adwokata, radcy prawnego, rzecznika patentowego lub radcy Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia”.

⁵⁷ Konieczność wyjątkowego sporządzenia uzasadnienia z urzędu przewidują przepisy art. 505²⁹ § 2, art. 598⁵ § 3, art. 397 § 2 zdanie pierwsze oraz art. 766¹ § 1 i 2 k.p.c.

⁵⁸ Rzecz jasna, z uwagi na treść art. 362 k.p.c., reguły te odpowiednio odnoszą się do zarządzeń przewodniczącego.

Od razu zwraca też uwagę pewna niekonsekwencja terminologiczna. Oto bowiem w treści art. 328 k.p.c. pojawia się określenie „wniosek o doręczenie wyroku z uzasadnieniem”. W treści zaś art. 357 k.p.c. najpierw w § 2 pojawia się zwrot „wniosek o doręczenie uzasadnienia postanowienia”, ale już w § 2¹ pojawia się zwrot „żądanie sporządzenia uzasadnienia i doręczenia postanowienia z uzasadnieniem”. W treści art. 25b u.k.s.c. pojawia się natomiast zwrot „wniosek o doręczenie orzeczenia albo zarządzenia z uzasadnieniem”. Powstaje pytanie, czy wniosek o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem (o doręczenie wyroku z uzasadnieniem, o doręczenie uzasadnienia postanowienia) i żądanie sporządzenia uzasadnienia i doręczenia postanowienia z uzasadnieniem, to jest to samo czy coś zgoła odmiennego. Wszak czym innym jest domagać się sporządzenia uzasadnienia, a czym innym doręczenia tego uzasadnienia wraz z orzeczeniem. Względy logiki przemawiają za stanowiskiem, iż ustawodawca posłużył się tutaj pewnym skrótem myślowym, albowiem absolutnie nie sposób wyobrazić sobie, aby strona mogła domagać się doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem, uprzednio nie chcąc jego sporządzenia, skoro takowego uzasadnienia nie sporządza się z urzędu. Innymi słowy, zwrot „wniosek o doręczenie orzeczenia (postanowienia, wyroku) z uzasadnieniem” zawiera w sobie wniosek o sporządzenie tego uzasadnienia.

Od razu trzeba też dokonać rozróżnienia między obecnie funkcjonującą opłatą od wniosku o sporządzenie uzasadnienia a opłatą za wydanie odpisu orzeczenia z uzasadnieniem, jaka istniała na gruncie przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych⁵⁹, gdzie art. 38 ust. 2 stanowił, że „opłatę kancelaryjną za odpis orzeczenia z uzasadnieniem, doręczonego na skutek żądania zgłoszonego w terminie siedmiodniowym od ogłoszenia sentencji, pobiera się przy zgłoszeniu żądania sporządzenia lub doręczenia uzasadnienia. Jeżeli opłata nie zostanie uiszczona, przewodniczący zarządzi ściągnięcie jej od strony, która zgłosiła żądanie. Przepisów art. 16 i 17 nie stosuje się”. Gwoli przypomnienia, art. 16 dotyczył działań w przypadku braku opłaty sądowej od pisma procesowego, w tym środka odwoławczego, składanego przez stronę, a art. 17 dotyczył działań w przypadku nienależycie opłaconych pism procesowych, w tym środków odwoławczych, składanych przez profesjonalnych pełnomocników. Zgodnie z art. 40 powołanej ustawy wysokość opłat kancelaryjnych określał w rozporządzeniu Minister Sprawiedliwości. Na podstawie tego przepisu wydane zostały rozporządzenia w sprawie wysokości opłat kancelaryjnych w sprawach

⁵⁹ Dz. U. z 2002 r. Nr 9, poz. 88.

cywilnych kolejno z: 21.12.1967 r.⁶⁰; 19.05.1973 r.⁶¹; 23.07.1982 r.⁶²; 13.03.1991 r.⁶³; 27.04.1993 r.⁶⁴ i 15.11.1996 r.⁶⁵.

Jeszcze wcześniej obowiązywał natomiast art. 36 ustawy z dnia 30 grudnia 1950 r. – Przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych⁶⁶, który przewidywał opłatę kancelaryjną za wypis orzeczenia z uzasadnieniem doręczonego na skutek żądania doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem, zgłoszonego w terminie siedmiodniowym od ogłoszenia sentencji, rozróżniając sprawy rozpoznawane w pierwszej instancji przez sąd powiatowy oraz inne sprawy. Opłatę pobierano przy złożeniu podania lub wniosku do protokołu o doręczenie wypisu orzeczenia. Opłata nieuiszczona przy złożeniu podania o doręczenie wypisu orzeczenia z uzasadnieniem podlegała ściągnięciu od strony.

Obecnie ustanowiona opłata sądowa stała od wniosku o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem nie jest więc kwalifikowana jako opłata kancelaryjna, ale jako opłata wchodząca w skład kosztów sądowych. W efekcie podlega ona rozliczeniu w ramach końcowego orzeczenia o kosztach sądowych. Jest to skutek unormowania zawartego w art. 25b ust. 2 zdanie pierwsze u.k.s.c. Przepis ten stanowi, że w przypadku wniesienia środka zaskarżenia opłatę uiszczoną od wniosku o doręczenie orzeczenia albo zarządzenia z uzasadnieniem zalicza się na poczet opłaty od środka zaskarżenia.

Argumentów przemawiających za opłatą, będącą wielokrotnością kwoty 100 zł, wydaje się być jednak więcej.

Po pierwsze, gdyby w przedstawionej powyżej sytuacji wnioski o udzielenie zabezpieczenia rozstrzygać osobno, wydając trzy postanowienia odrębne, a wnioskodawczynie chciałyby je wszystkie kwestionować, to musiałaby zapłacić za każde uzasadnienie każdego z tych postanowień osobno. Nie ma więc żadnej różnicy w tej sytuacji, gdy technicznie jednym postanowieniem obejmuje się trzy osobne rozstrzygnięcia. Różnica i to istotna, bo nie do pogodzenia z zasadami równości względem prawa, zachodziłaby właśnie wtedy, gdyby w omawianych sytuacjach postąpić odmiennie, czyli w wariancie proceduralnie ekonomicznym pobierać tylko jedną opłatę, podczas gdy w wariancie trzech odrębnych postanowień wypadkowych pobierać trzy opłaty. Jedykatura konsekwentnie stoi na stanowisku, że połączenie spraw do jednoczesnego rozpoznania może być podyktowane względami

⁶⁰ Dz. U. z 1967 r. Nr 48, poz. 242.

⁶¹ Dz. U. z 1973 r. Nr 21, poz. 123.

⁶² Dz. U. z 1982 r. Nr 23, poz. 167.

⁶³ Dz. U. z 1991 r. Nr 32, poz. 135.

⁶⁴ Dz. U. z 1993 r. Nr 41, poz. 187.

⁶⁵ Dz. U. z 1996 r. Nr 139, poz. 650.

⁶⁶ Dz. U. z 1961 r. Nr 10, poz. 57, ze zm.

technicznymi i ekonomią procesową. Nie pozbawia to jednak połączonych spraw ich odrębności. Łącznie rozpoznawane i rozstrzygane sprawy są nadal samodzielnymi sprawami, które sąd rozstrzyga w istocie tak, jak miałyby to miejsce gdyby do ich połączenia nie doszło. W każdej z połączonych spraw zapada osobne rozstrzygnięcie, nawet jeżeli przybiera procesową formę jednego orzeczenia. Co więcej, orzeczenie takie podlega samodzielnemu zaskarżeniu w odniesieniu do każdego z rozstrzygnięć zapadłego w danej sprawie⁶⁷.

Po wtóre, art. 25b ust. 1 jest skonstruowany syntetycznie i swoją dyspozycją obejmuje sytuację jednostkową, wydawać by się mogło, że wręcz jednorazową. Taka jest jednak specyfika regulacji. W tym względzie należy sięgnąć do unormowań rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”⁶⁸. Zgodnie z nimi przepisy ustawy redaguje się: zwięźle i syntetycznie, unikając nadmiernej szczegółowości, a zarazem w sposób, w jaki opisuje się typowe sytuacje występujące w dziedzinie spraw regulowanych tą ustawą (§ 5). Nadto przepisy redaguje się tak, aby dokładnie i w sposób zrozumiały dla adresatów zawartych w nich norm wyrażały intencje prawodawcy (§ 6). Należy posługiwać się poprawnymi wyrażeniami językowymi (określeniami) w ich podstawowym i powszechnie przyjętym znaczeniu (§ 8). Innymi słowy – przepisy procedury cywilnej odnoszą się na przykład do zażalenia bądź apelacji – w liczbie pojedynczej. Jednak nie ulega kwestii, że w specyfice danej sprawy można mówić o dwóch zażaleniach czy dwóch apelacjach – na przykład, kiedy w postępowaniu nieprocesowym jest więcej uczestników, a każdy z nich składa środek odwoławczy, działając z zamiarem ochrony swojego interesu prawnego. Racjonalny ustawodawca, gdyby chciał wprowadzić jedną opłatę od wniosku o uzasadnienie orzeczenia, niezależnie od faktu, ile rozstrzygnięć w tym orzeczeniu – podlegających uzasadnieniu i zaskarżeniu – byłoby zawartych, bez wątpienia dałby temu wyraz w stosownej normie. Można zresztą sięgnąć tutaj właśnie do treści przepisów samej ustawy z 2005 r. Zgodnie z art. 42 ust. 3 od wniosku o wpis w księdze wieczystej własności, użytkowania wieczystego lub spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu na podstawie dziedziczenia, zapisu lub działu spadku albo zniesienia współwłasności pobiera się jedną opłatę stałą w wysokości 150 zł niezależnie od liczby udziałów w tych prawach. Według art. 44 ust. 2 pobiera się tylko jedną

⁶⁷ Zob. wyrok SA w Szczecinie z 4.02.2016 r., I ACa 1038/15, Lex nr 2057045; postanowienie SN z 29.08.2017 r., I UZ 27/17, BSN – IPUSiSP 2018, nr 2, poz. 23-24; postanowienie SN z 14.03.2017 r., II UZ 85/16; Lex 2298306; wyrok SA w Katowicach z 29.01.2016 r., V ACa 428/15, Biul. SAKa 2016, nr 3, poz. 27; wyrok SA w Krakowie z 12.11.2014 r., I ACa 854/14, Lex nr 1630592; postanowienie SN z 16.10.2014 r., II UZ 31/14, Lex nr 1777905; postanowienie SN z 28.02.2013 r., IV CSK 719/12, Lex nr 1314439; wyrok SA w Białymstoku z 14.09.2012 r., I ACa 341/12, Lex nr 1220405.

⁶⁸ Dz. U. z 2016 r. poz. 238.

opłatę stałą w kwocie 100 zł, jeżeli założenie księgi wieczystej następuje w związku z odłączeniem nieruchomości lub jej części z istniejącej księgi wieczystej. Zgodnie z art. 45 ust. 3 od wniosku o wpis hipoteki łącznej lub służebności pobiera się jedną opłatę stałą, choćby wniosek ten obejmował więcej niż jedną księgę wieczystą. Według art. 57 w wypadku jednoczesnego wniesienia przez tego samego wnioskodawcę, na kilku formularzach, kilku wniosków o wpis lub o dokonanie zmian w Krajowym Rejestrze Sądowym – pobiera się tylko jedną opłatę, z tym że jeżeli przepis przewiduje dla danego rodzaju spraw opłaty w różnych wysokościach – pobiera się opłatę wyższą. Zgodnie z art. 58 jedną opłatę stałą w kwocie 100 zł pobiera się od skargi na orzeczenie referendarza sądowego, chociażby dotyczyło kilku wpisów w rejestrze przedsiębiorców lub rejestrze stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej. Zatem nie ma problemu, aby przewidując potencjalną mnogość środków odwoławczych, dla skutecznego złożenia których konieczne jest obecnie uprzednie uzyskanie uzasadnienia danych rozstrzygnięć, unormować pozytywnie zasady postępowania, w tym odpłatności.

Po trzecie, warto sięgnąć do uzasadnienia projektu ustawy nowelizującej z 2019 r.⁶⁹, gdzie można zauważyć, że zamysłem projektodawcy było „wprowadzenie opłaty sądowej od wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia orzeczenia (...), pobieranej od każdego wniosku o sporządzenie uzasadnienia, niezależnie od tego, czy został złożony na piśmie, czy do protokołu”. Chodziło o opłatę pobieraną i od wniosku o uzasadnienie każdego orzeczenia rozstrzygającego co do istoty sprawy, i od wniosku o uzasadnienie orzeczenia wpadkowego. To drugie motywowano względami sprawności postępowania, skoro kwestionowanie orzeczeń wpadkowych może następować wielokrotnie, co zaburza tok postępowania i często prowadzi do nieuzasadnionej zwłoki w rozpoznaniu sprawy, a przy tym bywa wykorzystywane w złej wierze, do obstrukcji postępowania. Nie sposób wyprowadzić z takiej motywacji wniosku, że projektodawcy koncentrowali się na ustanowieniu opłaty stałej, ale jednorazowej czy jednostkowej, obejmującej orzeczenie jako takie, bez względu na jego treść, w tym liczbę rzeczywiście uzasadniających i zdających do kontroli instancyjnej rozstrzygnięć. Skoro proceduralnie kluczowym celem uzasadnienia orzeczenia jest umożliwienie jego zaskarżenia, a opłatę od uzasadnienia zaliczy się na poczet opłaty od środka zaskarżenia wywiedzionego od uzasadnionego orzeczenia, to w sprawie, w której jednym orzeczeniem rozstrzygnięto kilka kwestii, a – mimo objęcia wnioskiem

⁶⁹ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw. Uzasadnienie; druk sejmowy nr 3137, VIII kadencja, s. 199-201; <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/166CCC44490F3965C1258384003CD40A/%24File/3137-uzas.pdf>.

o uzasadnienie wszystkich bądź kilku rozstrzygnięć – pobrano tylko jedną kwotę 100 zł, powstaje następujący problem. Na poczet której opłaty, od którego środka zaskarżenia, przy ich mnogości, zaliczyć opłatę uiszczoną od wniosku o doręczenie uzasadnienia. Gdyby w pierwszej opisanej sytuacji procesowej wnioskodawczyni zakwestionowała postanowienie oddalające wniosek o powierzenie pieczy na czas trwania postępowania oraz postanowienie oddalające wniosek o uregulowanie kontaktów, to uiszczona w wysokości 100 zł opłata za wniosek o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem nie pokryje jednak opłaty należnej od dwóch zażaleń. Chodzi oczywiście nie o ujęcie arytmetyczne, ale proceduralne. Każde z takich zażaleń należałoby bowiem opłacić kwotą 30 zł (taki argument wynika art. 19 ust. 3 pkt 2 w zw. z art. 68 pkt 1 u.k.s.c.). Niemniej jednak nie sposób przyjąć, aby opłatę od wniosku o sporządzenie uzasadnienia w kwocie 100 zł dało się rozłożyć, zaliczając ją przy okazji na poczet dwóch zażaleń. Przeczy temu treść art. 25b ust. 2 zdanie pierwsze. Przepis ten stanowi o zaliczeniu opłaty na poczet opłaty od środka zaskarżenia. Użycie liczby pojedynczej pozwala wykluczyć możliwość rozczłonkowania opłaty od wniosku o sporządzenie uzasadnienia na poczet opłat od kilku środków zaskarżenia. W przeciwnym razie traciłby zresztą sens art. 25b ust. 2 zdanie drugie u.k.s.c., skoro nadwyżka nie podlega zwrotowi. Arytmetycznie – w opisanej sytuacji – nadwyżka z opłaty w kwocie 100 zł mogłaby być w części zaliczona na poczet drugiego zażalenia. Jednak nie ma zapisu pozwalającego przyjąć, że nadwyżkę wolno sądowi tak, bądź w jakikolwiek inny sposób, dzielić czy rozdysponować. Skoro – zgodnie z ustawą – nadwyżki nie zwraca się, to przypada ona w całości Skarbowi Państwa, bez możliwości zgłaszania do niej jakichkolwiek pretensji czy składania względem niej jakichkolwiek dyspozycji przez stronę. W trzeciej opisanej sytuacji procesowej, gdyby wnioskodawca kwestionował apelacją całe postanowienie końcowe, czyli w istocie trzy merytoryczne rozstrzygnięcia, to opłata od apelacji wynosiłaby zgodnie z art. 18 ust. 2 w zw. z art. 23 pkt 1 u.k.s.c. – 300 zł. Uiszczona w kwocie 100 zł opłata za wniosek o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem z pewnością nie obejmie opłaty należnej od takiej apelacji – zarówno w ujęciu arytmetycznym, jak i proceduralnym. Trudno byłoby też ustalić, na rzecz którego środka odwoławczego należałoby zaliczyć tę opłat. W czwartej opisanej sytuacji procesowej, gdyby podmiot zobowiązany do alimentacji złożył apelację od całego wyroku, czyli rozstrzygnięcia podwyższającego alimenty oraz rozstrzygnięcia oddalającego żądanie obniżenia alimentów, to opłata za wniosek o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem w kwocie 100 zł może nie pokryć opłaty należnej od dwóch apelacji. Zarówno w ujęciu arytmetycznym, jak i proceduralnym, jeśli tylko wartość przedmiotu zaskarżenia przekroczy 1500 zł, o co w sporach alimentacyjnych wcale nie trudno, sąd nie może oczywiście sobie dowolnie zaliczać opłat albo też samodzielnie przyjmować, że opłatą od wniosku o uzasadnienie

opłacono dany środek zaskarżenia, zwłaszcza wobec braku wyraźnych wskazań przez skarżącego. Podkreśla się w literaturze oraz orzecznictwie, że ustawodawca nie wskazał jako sposobu uiszczania opłat sądowych zaliczania opłat albo wydatków na poczet należnej opłaty od pisma wnoszonego do sądu. Ustawodawca wyczerpująco uregulował sposoby uiszczania opłat sądowych w sprawach cywilnych, dążąc w ten sposób do wyeliminowania dowolności. Nie ma zatem możliwości zaliczenia na poczet wymaganej opłaty wcześniej wniesionych sum, gdyż nie jest to sposób uiszczania opłat od pism wnoszonych do sądu. Uiszczenie opłaty od pisma jest czynnością procesową, dlatego należy dokonać odpowiedniej wykładni oświadczenia procesowego objętego tą czynnością. Wykładnia taka musi uwzględniać funkcję fiskalną opłat oraz związek proceduralny pomiędzy uiszczoną opłatą a wniesionym pismem⁷⁰. Co więcej, wymaga uwagi, że sądy działają w granicach i na podstawie przepisów prawa. O ile nawet przyjąć, że dla strony to, co nie jest zakazane, jest dozwolone, o tyle już nie sposób zastosować takiego rozumowania w przypadku działań organu władzy, tutaj bowiem co nie jest dozwolone, wydaje się być zakazane.

Wydaje się poza tym, że w pewnym sensie opłata uiszczona od wniosku o sporządzenie uzasadnienia jest niepodzielna. Przyjmując wniosek o sporządzenie uzasadnienia, nie można od razu oczekiwać deklaracji, którą opłatę od środka zaskarżenia strona chce pokryć opłatą od tego wniosku. Wówczas w ogóle nie wiadomo, czy ów środek zaskarżenia rzeczywiście wpłynie przed sąd. Należy przede wszystkim założyć, że opłata regulowana jest wówczas tylko i wyłącznie za sporządzenie i doręczenie uzasadnienia. Nie ma przy tym podstaw, aby wzywać już wtedy podmiot domagający się uzasadnienia, by wyjaśniał, który środek zaskarżenia chce zawczasu przedpłacić. Takie działanie nie kwalifikowałoby się nawet w kategorii uzupełnienia braku formalnego. Jeśli natomiast przyjmie się tylko uiszczoną opłatę w kwocie 100 zł, brak podstaw i możliwości, aby przy kilku środkach zaskarżenia uznać, że opłacony został któryś konkretny, a inny jednak nie. Powstaje problem, o opłacenie którego środka zaskarżenia wezwać skarżącego. Innymi słowy, który środek uznać za opłacony zawczasu – przez uiszczanie opłaty za uzasadnienie. Na marginesie tych rozważań należy podnieść, że art. 25b ust. 2 zdanie drugie u.k.s.c. o braku zwrotu nadwyżki opłaty nie jest przeszkodą w przyjęciu zasadności pobierania opłaty za wniosek o uzasadnienie adekwatnie do ilości rozstrzygnięć zawartych w jednym orzeczeniu. Wszak nowelizacja przepisów o opłatach miała być również pewną tamą dla wniosków o sporządzenie uzasadnienia składanych

⁷⁰ Zob. P. Feliga, M. Uliasz, *Ustawa o kosztach sądowych...*, WKP 2020; postanowienie SN z 22.04.2010 r., II CZ 20/10, Lex nr 1360227.

pochoinnie bądź bez zamiaru składania środka odwoławczego. Tym sposobem, jeśli któraś ze stron czy uczestników występuje obecnie o uzasadnienie dla samej chęci posiadania takowego pisemnego zestawienia motywów rozstrzygnięcia, a bez zamiaru składania środka odwoławczego, to powinna za zaangażowanie sądu w konieczność jego sporządzenia zapłacić. Niezależnie od tego, że w konkretnym przypadku to uzasadnienie nie doprowadziłoby do złożenia środka odwoławczego.

Ostatnim argumentem pozwalającym uznać zasadność stosowania opłaty stanowiącej wielokrotność kwoty 100 zł przy wnioskach o sporządzenie uzasadnienia orzeczenia zawierającego kilka rozstrzygnięć jest to, że przecież i w tym przypadku można domagać się zwolnienia od kosztów sądowych. Opłata, której dotyczy art. 25b ust. 1 u.k.s.c., z pewnością może być objęta wnioskiem o częściowe zwolnienie od kosztów sądowych (art. 101 u.k.s.c.). W tym zakresie nie ma żadnego wyłączenia bądź ograniczenia. Osobną kwestią jest natomiast, że zwolnienie od opłaty od wniosku o sporządzenie uzasadnienia nie przesądzałoby automatycznie o zwolnieniu od opłaty od środka zaskarżenia, wyprowadzonego od orzeczenia, którego uzasadnienie strona otrzymałaby nieodpłatnie, w razie uwzględnienia jej wniosku.

Te uwagi uzmysławiają, że niezasadne jest założenie, iż nawet mimo kilku kwestii rozstrzygniętych danym orzeczeniem i mimo postulatów o sporządzenie uzasadnienia więcej niż jednego rozstrzygnięcia należna od wniosku o uzasadnienie jest tylko jedna opłata. Wręcz odwrotnie – nawet jeśli w obrocie prawnym zaistniało jedno orzeczenie, ale zawierające w sobie kilka merytorycznych bądź formalnych rozstrzygnięć – należy przy pobieraniu opłaty od wniosku o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem pobierać wielokrotność opłaty stałej, adekwatnie do sprecyzowanego wniosku co do zakresu przedmiotowego żądania sporządzenia uzasadnienia.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Ereciński T., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom III. Postępowanie rozpoznawcze*, Ereciński T. (red.), WK 2016.
- Feliga P., Uliasz M., *Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Komentarz*, WKP 2019.
- Gonera K., *Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Komentarz*, LexisNexis 2011.
- Górski A., Walentynowicz L., *Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Ustawa i orzekanie. Komentarz praktyczny*, Oficyna 2008.
- Góra-Błaszczkowska A., *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. Art. 1-729*, Warszawa 2013.
- Jagięła J., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do artykułów 506-1088*. Tom II, Piasecki K. (red.), Warszawa 2006.
- Jakubecki A. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. 2, Komentarz do art. 730-1217*, Jakubecki A. (red.), Lex 2017.

Wybrane problemy nowelizacji wprowadzonej ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy...

Kołąkowski A., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. Tom I, Piasecki K. (red.), Warszawa 2001.

Kuchnio M., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz*, Piaskowska O. (red.), WKP 2020, wyd. I.

Malczyk M., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Góra-Błaszczkowska A. (red.), Warszawa 2020.

Sasiak J., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*. Tom I i II, Zembrzuski T. (red.), WKP 2020.

Sołtysik S., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*. Tom I i II, Zembrzuski T. (red.), WKP 2020.

Wójcik M., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*. Tom I. Art. 1-729, Jakubecki A. (red.), Lex/el., 2019.

Zieliński A., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2017.

Akty normatywne

Ustawa z dnia 30 grudnia 1950 r. – Przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 1961r. Nr 10, poz. 57 ze zm.).

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2019 r. poz. 2086).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145, ze zm.).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz.1460).

Ustawa z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2002 r. Nr 9, poz. 88).

Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 755, ze zm.).

Ustawa z dnia 28 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 138, poz. 806).

Ustawa z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1381).

Ustawa z dnia 7 lutego 2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. poz. 435).

Ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469).

Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 374, ze zm.).

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. z 2016 r. poz. 238).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 1967 r. w sprawie wysokości opłat kancelaryjnych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 48, poz. 242).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 maja 1973 r. w sprawie wysokości opłat kancelaryjnych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 21, poz. 123).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lipca 1982 r. w sprawie wysokości opłat kancelaryjnych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 23, poz. 167).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 marca 1991 r. w sprawie wysokości opłat kancelaryjnych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 32, poz. 135).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 kwietnia 1993 r. w sprawie wysokości opłat kancelaryjnych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 41, poz. 187).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 listopada 1996 r. w sprawie wysokości opłat kancelaryjnych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 139, poz. 650).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. poz. 1141).

Orzecznictwo

Uchwała SN z 20.07.1995 r., III CZP 90/95, OSNC 1995, nr 12, poz. 171.

Uchwała SN z 23.09.1999 r., III CZP 25/99, OSNC 2000, nr 3, poz. 45.

Uchwała SN z 31.01.2001 r., III CZP 51/00, OSNC 2001, nr 6, poz. 81.

Uchwała SN z 5.02.2004 r., III CZP 111/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 62.

Uchwała SN z 9.02.2007 r., III CZP 156/06, OSNC 2008, nr 1, poz. 2.

Uchwała SN z 28.08.2008 r., III CZP 65/08, OSNC 2009, nr 7-8, poz. 112.

Uchwała SN z 18.03.2011 r., III CZP 140/10, OSNC 2011, nr 11, poz. 123.

Uchwała SN z 22.05.2013 r. III CZP 25/13, OSNC 2013, nr 12, poz. 140.

Postanowienie SN z 29.12.1972 r., I CZ 150/72, OSPiKA 1975, nr 12, poz. 267.

Postanowienie SN z 6.06.1977 r., II CZ 45/77, OSNCP 1978, nr 3, poz. 51.

Postanowienie SN z 28.05.1978 r., II CZ 61/87, OSNCP 1988, nr 11, poz. 162.

Postanowienie SN z 22.04.2010 r., II CZ 20/10, Lex nr 1360227.

Postanowienie SN z 28.02.2013 r., IV CSK 719/12, Lex nr 1314439.

Postanowienie SN z 16.03.2015 r., V CNP 15/15, Lex nr 1660673.

Postanowienie SN z 26.08.2016 r., IV CNP 10/16, Lex nr 2095940.

Postanowienie SN z 29.08.2017 r., I UZ 27/17, BSN – IPUSiSP 2018, nr 2, poz. 23-24.

Postanowienie SN z 14.03.2017 r., II UZ 85/16, Lex 2298306.

Strony internetowe

<http://orka.sejm.gov.pl>

<https://www.sejm.gov.pl>

<https://prawo.gazetaprawna.pl>

<https://www.gov.pl>

<https://www.rpo.gov.pl>

<http://www.sn.pl>

Selected issues regarding the amendment introduced by the Act Amending the Act on the Polish Code of Civil Procedure and Certain Other Acts of 4 July 2019 in the practice of the guardianship court

ABSTRACT

The amendment of the provisions concerning the civil procedure, introduced by the provisions of the Act of 4.7.2019 – especially since 7.11.2019 – brought new solutions, but also modified the existing ones, included both in the Polish Code of Civil Procedure of 17.11.1964, as well as in the Act on Court Fees in Civil Proceedings of 28.7.2005. It is worth to discuss three issues that are of interest to legal practitioners and have emerged in the practice of the guardianship courts under the current regulations. The first one is the issue of a complaint against a decision for

return of a motion for an interim injunction. The analysis of the new regulations leads to a conclusion that currently such a decision cannot be challenged, which is a reversal of the existing decision-making practice, based on the views of the Supreme Court. The second issue concerns a competent court to settle appeals against decisions regarding the first stage of the so-called exercise of rights of contact. This is the case when the court rules on the risk of a payment order being imposed for the incorrect execution of formally established contacts with a minor. The analysis of the new regulations leads to a conclusion that there is a gap in the law. The paper is an attempt to resolve this situation towards granting jurisdiction to the district court. The third issue relates to the question of fees for applications for a statement of reasons where the application concerns judgments which contain several decisions on the substance. The paper is an attempt to answer the question whether, in such a situation, a fee should be calculated on the number of decisions contained in the judgment covered by the application for a statement of reasons, or whether it should be uniform and constant, regardless of the number of decisions covered by the decision. The author is in favour of the concept of calculating the fee based on the number of decisions.

Keywords: complaint against a decision for return of a motion for an interim injunction; court competent to settle appeals against decisions concerning the exercise of rights of contact, fee for the application for a statement of reasons.

